

Vetenskapsrådet

RIKSBANKENS
JUBILEUMSFOND

STIFTELSEN FÖR HUMANISTISK OCH SAMHÄLLSVETENSKAPLIG FORSKNING

MÅNGFALDIG LITTERATURFORSKNING

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds
och Vetenskapsrådets
utvärdering av svensk litteraturforskning

MÅNGFALDIG LITTERATURFORSKNING

**Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds
och Vetenskapsrådets utvärdering av svensk
litteraturforskning**

MÅNGFALDIG LITTERATURFORSKNING

Rapporten kan beställas på www.vr.se och www.rj.se

© Vetenskapsrådet

© Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

ISBN 978-91-7307-237-3

Grafisk Form: Erik Hagbard Couchér, Vetenskapsrådet

Tryck: Danagård LiTHO, Motala 2014

FÖRORD

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet tog för ett par år sedan initiativ till att göra en gemensam utvärdering av svensk litteraturforskning. Vi ville, som brukligt är med forskningsutvärderingar, få en grund för att bedöma litteraturforskningens starka och svaga sidor samt dess potential för utveckling och förnyelse. Eftersom litteraturvetenskapen utgör ett centralt fält inom humaniora räknade vi samtidigt med att resultaten av utvärderingen skulle kunna bidra med underlag för fortsatta diskussioner kring utveckling, förutsättningar, resultat, forskningsstöd och publiceringsmönster inom humanvetenskapen generellt.

Vi önskade belysa svensk litteraturforskning ur ett internationellt perspektiv. En internationell panel tillsattes därför, med god kunskap om svenska förhållanden och där alla medlemmar skulle kunna läsa svenska. Vi var intresserade av en bedömning av styrkor, svagheter och möjlig utveckling av litteraturforskningen som helhet. Med uttrycket litteraturforskningen som helhet vill vi dels markera att vi inte primärt var intresserade av betygsättning av enskilda projekt, publikationer eller miljöer, utan just av utvecklingsmönster runt om i landet. Genom att tala om litteraturforskningen som helhet ville vi vidare i möjligaste mån granska litteraturforskning oavsett institutionell hemvist, det vill säga i första hand forskningen inom ämnet litteraturvetenskap och den litteraturforskning som görs inom (de moderna) språken. Vi utformade en utvärderingsmodell som inriktades på att bedöma forskningens resultat. Det var bakgrunden till att ett antal sakkunniga rekryterades att läsa, betygssätta och kommentera ett urval skrifter.

Med det valda arbets sättet ville vi, utöver att erhålla en bedömning av litteraturforskningen, också pröva en modell för utvärdering som bygger på en kombination av dels inhämtad kunskap om institutionella förhållanden och publikationsmönster, dels internationella experters direkta läsning och bedömning av vetenskapliga publikationer.

När vi nu läser resultatet i form av föreliggande rapport kan vi konstatera att den valda utvärderingsmodellen ger viktig kunskap om svensk litteraturforsknings resultat och förutsättningar, och den ger en god grund för de rekommendationer som avslutar rapporten. Rapporten bidrar med kunskap och reflektioner av värde för diskussioner kring humanistisk forskning mer generellt. Utvärderingen pekar ut en god modell att använda också för framtida bedömning och utvärdering av humanistisk forskning. Vi tackar utvärderarna – professorerna Klaus Müller-Wille (ordförande) och Kjersti

Bale, docenterna Frederik Tygstrup och Emma Stenström samt sekreteraren fil.dr Urban Lundberg – för en engagerad insats och ett väl utfört arbete. Vi vill också rikta ett stort tack till tidigare huvudsekreteraren vid Vetenskapsrådet Arne Jarrick för hans avgörande insatser när det gällt att initiera utvärderingen och utforma utvärderingsmodellen. På oss som finansiärer ankommer nu att tillvarata rapportens iakttagelser och rekommendationer på bästa sätt.

Kerstin Sahlin
huvudsekreterare
humaniora och samhällsvetenskap
Vetenskapsrådet

Göran Blomqvist
verkställande direktör
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	7
Svensk litteraturforskning	8
Kvalitetsgranskningen	9
Den institutionella analysen	11
Rekommendationer	12
Publiceringsstrategier	12
Internationaliseringsstrategier	13
Forskningsorganisation	13
Forskarutbildningen	14
SUMMARY	15
Swedish Research in Literature	16
Qualitative Analysis	17
The Institutional Analysis	18
Recommendations	20
Publication Strategies	20
Internationalisation Strategies	21
Research Structure	21
Doctoral Studies	22
EN MÅNGFALDIG SVENSK LITTERATURVETENSKAP	23
Litteraturvetenskapens fortlöpande kris?	25
Tidigare rapporter under 2000-talet	27
Rapportens disposition	28
UTVÄRDERING AV LITTERATURFORSKNINGEN	30
Avhandlingar i litteraturvetenskap	31
Vårt urval	34
Utlåtanden och betygssättning	35
Sammanfattning och kommentar (kvalitetsgranskningen)	39
INSTITUTIONELLA FÖRHÅLLANDEN	42
Forskningsfinansiering	43
Litteraturforskarnas publiceringsmönster (bibliometrisk analys)	44
Intervjuerna	49
Sammanfattning och kommentar (institutionella förhållanden)	51
SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	53
Publiceringsstrategier	55
Internationaliseringsstrategier	56
Forskningsorganisation	57
Forskarutbildningen	58
REFERENSER	60

SAMMANFATTNING

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet utsåg följande personer till en internationell panel med uppgift att utvärdera svensk litteraturforskning.

Professor Klaus Müller-Wille, Universitetet i Zürich, Ordförande

Professor Kjersti Bale, Universitetet i Oslo

Docent Frederik Tygstrup, Köpenhamns universitet

Docent Emma Stenström, Handelshögskolan, Stockholm

Fil.dr. Urban Lundberg, Stockholms universitet, har fungerat som panelens sekreterare. Förutom att samordna panelens arbete har han kartlagt litteraturforskningsfältet i Sverige och inom ramen för detta bland annat genomfört en serie intervjuer med företrädare för svensk litteraturforskning. Panelen har träffats vid fem tillfällen. Vid det första mötet utsågs den grupp av internationella sakkunniga som ansvarade för läsning och betygssättning av de skrifter som låg till grund för utvärderingen. Övriga möten har ägnats åt att analysera materialet som ställts till panelens förfogande, samt till att författa själva rapporten.

Rapporten har skrivits av professor Klaus Müller-Wille och har godkänts av alla fyra medlemmar av den internationella panelen.

Utvärderingens syfte har varit att kartlägga det svenska litteraturforskningsfältet och de svenska litteraturforskarnas publiceringsmönster och att genom en granskning av forskningens kvalitet bedöma fältets starka och svaga sidor, samt dess potential för utveckling. Utvärderingen omfattar alltså inte endast disciplinen litteraturvetenskap utan även litteraturforskningen inom moderna språk och i andra angränsande discipliner.

Rapporten består av två delar. I första huvudavsnittet presenteras en kvalitativ utvärdering av ett urval av litteraturvetenskapliga publikationer från de senaste åren – granskningen baserades på direkt läsning. Arbetsuppgiften delades mellan panelen och fjorton sakkunniga som svarade för expertisen på utvärderingens delområden och begränsades systematiskt, dels av materialet, dels av mängden frågor som ställdes till materialet. För att relatera det urval som kvalitetsgranskningen byggde på till forskningsfältet som helhet gjordes också en sammanfattande bedömning av de doktorsavhandlingar i litteraturvetenskap som lagts fram vid svenska universitet under den senaste tioårsperioden, samt de projektansökningar som ämnesklassats som litteraturvetenskap som skickats in till Vetenskapsrådet och Riksbankens

Jubileumsfond under samma period. Denna genomgång visade att doktorsavhandlingarna är betydligt mer traditionella i sina ämnesval och angreppssätt än andra forskningsarbeten.

I andra huvudavsnittet förankras kvalitetsgranskningens resultat i en bredare institutionell analys som utöver konkreta institutionella förhållanden även berör frågor som forskarutbildningens utformning, litteraturforskningens övergripande publiceringsmönster och de särskilda villkor för forskningsfinansiering som råder inom ämnet. I samband med denna institutionella översikt genomfördes även en serie intervjuer med ämnesansvariga vid några av landets största litteraturvetenskapliga forskningsmiljöer. Syftet med intervjuerna var att förse panelmedlemmarna med ett inifrånperspektiv på ämnets nuvarande situation.

Båda huvudavsnitten avslutas med sammanfattningar och rekommendationer. Dessa sammanfattningar och rekommendationer bildar sedan underlag för rapportens avslutande diskussion kring den svenska litteraturforskningens framtida potential och förnyelse.

Svensk litteraturforskning

Den svenska litteraturvetenskapen avviker på väsentliga punkter från traditionen i andra europeiska länder. I länder som Danmark, Norge, Frankrike och Storbritannien är ämnet uppdelat i en teoretisk-metodologisk inriktad allmän litteraturvetenskap vid sidan av den nationella filologin. I Sverige däremot sträcker sig ämnet från ett filologisk och hermeneutisk intresse för den egna litterära traditionen över litteratursociologi, mediehistoria till allmän litteraturteori. Ämnets forskningsobjekt omfattar allt från den egna nationallitteraturen och dess historia till samtida nationella och internationella populärkulturella fenomen.

Situationen blir än mer komplex när man väger in kontexten vid enskilda lärosäten, där disciplinen numera ingår i helt olika institutionella sammanhang. Endast Uppsala universitet har fortfarande en litteraturvetenskaplig institution av klassiskt snitt. Vid andra universitet och högskolor ingår litteraturvetenskapen i vidare ämnesenheter som genererar olika forsknings- och undervisningsmiljöer. Mycket talar för att ämnets metodologiska och innehållsmässiga spännvidd har förstärkts av dessa institutionella sammanslagningar och nybildningar. Därutöver måste man också väga in den till omfånget betydande litteraturforskning som bedrivs i anslutning till de moderna språken.

Även litteraturforskningens publiceringsmönster utmärks av heterogenitet. Monografier och artiklar i svenskspråkiga tidskrifter och samlingsvo-

lymer uppfattas fortfarande som viktiga meriter. Ett annat karaktärsdrag är betoningen på populärvetenskap och essäistik. Att forskningsförmedling på modersmålet tillåts existera sida vid sida med avancerad forskning på både svenska och andra språk framhävs i rapporten som en mycket positiv egenskap hos svensk litteraturforskning.

Sammantaget innebär detta att den svenska litteraturforskningen inte kan beskrivas som ett enhetligt fenomen. I stället måste den ses som ett sammansatt fält av olika metodologiska och innehållsmässiga traditioner som dessutom präglas av olika institutionella ramar och disparata publiceringsvanor. Rapporten visar att detta fält sedan något decennium tillbaka är föremål för en djupgående förändringsprocess. Både de institutionella ramarna, publiceringsverksamheten och forskningsfinansieringens villkor har förändrats i grunden.

Kvalitetsgranskningen

Utvärderingsunderlaget var 81 publikationer. En första grupp om 41 publikationer hämtades från litteraturvetenskapliga projekt med anslag från Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet som beviljats under åren 2005-2009. Den andra gruppen om 40 publikationer hämtades från Sveriges åtta största litteraturvetenskapliga forskningsmiljöer som var för sig fick välja ut en publikation per år under perioden 2008-2012. Av olika anledningar skickades sju publikationer aldrig in med följd att utvärderingen till slut omfattade 73 publikationer fördelade på följande typer: 28 monografier, 20 artiklar (varav 16 förhandsgranskade), 22 bokkapitel, tre antologier. Ungefär en fjärdedel av de forskare som bidrog med skrifter är till vardags verksamma inom de moderna språken, övriga i disciplinen litteraturvetenskap.

Den internationella sakkunniggruppens utvärdering visade att svensk litteraturforskning håller tämligen hög nivå. Betygsgenomsnittet för samtliga bedömda publikationer stannade vid 4,6, det vill säga mellan "very good to excellent/mycket bra till utmärkt" (5) och "very good/mycket bra" (4) enligt Vetenskapsrådets sjugradiga betygsskala. Utgående från de skriftliga kommentarer som fogades till varje utlåtande finns skäl att tro att medelbetyget till och med är högre så, det vill säga "mycket bra till utmärkt/very good to excellent" (5).

De flesta skrifter som bedömdes kännetecknades inte bara av ett gediget vetenskapligt hantverk utan även av en hög teoretisk och metodologisk medvetenhet. Det visade sig också att forskningens kvalitet inte kan definieras med enkla nyckeltal. Den är oberoende av om man skriver om svenska eller internationella texter, aktuella eller historiska ämnen, om man skriver på engelska eller svenska, om man publicerar sina forskningsresultat

i form av monografier eller artiklar i internationella tidskrifter. De sakkunnigas utlåtande visade att även arbeten som behandlar äldre svenska författarskap kan väcka internationell uppskattning om de lyckas med att förena textanalys med mer allmänna teoretiska ställningstagande och insikter.

Inte heller tycks den svenska litteraturforskningen sakna samhällelig relevans. Tvärtom domineras den av frågor som direkt kan relateras till centrala samhällseliga utmaningar. Detta gäller för genusforskningen i lika mån som för medieteoretiska studier och för alla de undersökningar som dryftar olika globaliseringsfenomen. Därutöver visade utvärderingen att studier som ägnar sig åt en (kritisk och historisk) analys av de narrativa strukturer och de mediala praktiker som präglar vår vardag är beroende av den estetiskt inspirerade litteraturteorin som är kapabel att formulera nya överraskande frågor och infallsvinklar. Utvärderingen visar med andra ord med tydlighet att litteraturvetenskapens retoriska, berättarteoretiska, medieteoretiska och estetiska kärnkompetenser gott kan användas för analyser av mera allmänna kulturella fenomen.

I ljuset av den positiva värderingen bör dock framhållas att de flesta publikationer som utsattes för granskning relaterar till etablerade forskningsfält, det vill säga att de tar sig an nytt material utifrån givna teoretiska-metodologiska perspektiv. Även om sådana applicerande arbeten oftast betecknades som "solida" och "grundliga" tilldelades de sällan högsta betyg. Detta gällde i synnerhet för arbeten inom forskningsfält som har stark förankring i svensk litteraturforskning (genusforskning, litteratursociologi och narratologi). Att endast applicera kända teoretiska insikter på ett nytt material föranledde svaga eller medelgoda värderingar. När det gäller dessa forskningsfält rekommenderas skapandet av nya interdisciplinära och internationella nätverk som i synnerhet ägnar sig åt teoretiska frågor som öppnar upp för nya infallsvinklar.

Beträffande antologikapitel blev utvärderingens resultat mer differentierat. Även om projektledare och ämnesansvariga uppenbarligen såg kapitel i svenskspråkiga böcker och antologier som en viktig del av deras forskningsverksamhet – bokkapitlen utgjorde 43 procent av projektskrifterna respektive 18 procent institutionernas publikationer – bedömdes dessa texter mera kritiskt än artiklar och monografier. Det är möjligt att detta beror på att de sakkunniga inte har läst antologierna i sin helhet. Men det kan också bero på att många, framför allt svenska antologier saknar ett genomtänkt peer review-förfarande. Om det är möjligt att säkerställa antologiernas kvalitet med något slags förhandsgranskning eller med hjälp av mera medvetna redaktionella strategier skulle även bokkapitel kunna få en högre bedömning i de bibliometriska modellerna. Trots allt handlar det om en förmedlingsform som har en stark ställning inom många humanistiska discipliner.

Den institutionella analysen

Den institutionella analys som presenteras i rapportens andra huvudavsnitt bekräftade intrycket att svensk litteraturvetenskap befinner sig i ett slags brytningstid. I de intervjuer som genomfördes talade många ämnesföreträdare om anpassning till nya villkor. Däremot presenterades få exempel på genomtänkta åtgärdsförslag eller strategier för att stärka ämnets ställning. I flera fall tycktes man förlita sig på att den forskningsstrategiska omställningen kommer att ske automatiskt med hjälp av yngre generationer som redan från början tvingas orientera sig i ett föränderligt akademiskt landskap. Här argumenterar rapporten för att ämnet har mycket att vinna på ett mer medvetet akademiskt ledarskap på institutionsnivå, där uppgiften först och främst är att bryta upp den starkt utpräglade "solistkulturen". Ett särskilt problem i sammanhanget är de specifika anställningsvillkoren som oftast reducerar forskningsandelen till knappt 30 procent – på vissa lärosäten och för vissa tjänstekategorier mindre än så. Denna låga andel ger varken utrymme för tvärvetenskapligt samarbete eller bearbetning av större projekt- eller programansökningar. Följden blir att de flesta forskare ägnar sig åt att ansöka om mindre soloprojekt där utdelningen är liten. Beviljningsprocenten för litteraturvetare på både Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet är som regel under tio procent.

Rapporten berör även frågan om ämnets internationalisering. Här visade intervjuerna med ämnesföreträdarna att begreppet inte bör reduceras till en språk- och relevansproblematik utan att det bör definieras på ett mer differentierat och produktivt sätt. Med detta avses att internationalisering inte bara betyder att publicera artiklar i engelskspråkiga tidskrifter utan även att ingå i internationella forskningssammanhang som kretsar kring likartade teoretiska eller historiska problemområden.

Internationalisering berör med andra ord inte bara faktorer som publiceringsspråk, publiceringskanalens geografiska placering och publikationens distribution, men också samarbeten med forskare på tvärs av nationsgränserna. I rapporten framhålls särskilt doktorandutbildningen som ett verkamt medel för att stimulera kommande forskargenerationer till att utveckla varaktiga internationella nätverk.

När det gällde institutionernas forskningsverksamhet uppmärksammar rapporten en tydlig skillnad mellan å ena sidan universitetens uttalade ambitioner – samt det sätt på vilket olika forskningsmiljöer beskrivs på hemsidor och i andra strategiska dokument – och å andra sidan den faktiska forskningens inriktning. Trots att de senaste årens sammanslagningar och nybildningar borde ha lett till uppkomsten av problemorienterade forskningsnätverk domineras fältet fortfarande av verksorienterade soloprojekt. För att tvärvetenskapliga samarbeten skall uppstå krävs både uttryckliga målsättningar och tydliga incitament.

Även ansökningskulturen kunde ges ett bättre institutionellt stöd. En genomgång av litteraturvetenskapliga projektansökningar till Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond understryker vikten av att finna former för att förbättra ansökningarnas kvalitet. I sammanhanget framhålls också betydelsen av att synliggöra den egna forskningen och mera framgångsrikt etablera litteraturforskningen som ett självständigt och relevant forskningsfält. En påfallande svaghet är att de publikationer som produceras inom ämnet inte dokumenteras på ett mer genomtänkt sätt och att databaser över vetenskapliga publikationer är långt ifrån heltäckande när det kommer till monografier och artiklar inom ämnet.

Rekommendationer

Även om utvärderingen visar att svensk litteraturforskning håller en jämn och hög kvalitet framhåller rapporten att forskningsinstitutioner – inte bara universitet och forskningsmiljöer utan även forskningsfinansiärer – mera medvetet bör arbeta för att utveckla dess framtida potential och förnyelse. Och även om situationen har förändrats på många sätt sedan den senaste stora utvärderingen av svensk litteraturforskning 2006 understryker rapporten att det fortfarande finns behov av ett genomtänkt institutionellt strategiarbete. Mot bakgrund av denna allmänna bedömning går rapportens rekommendationer ut på att föreslå ett antal institutionella strategier som kan bidra till att stärka forskningens externa relevans och till att öka dess synlighet och förmåga att adressera mera övergripande samhällliga utmaningar.

Publiceringsstrategier

I rapporten framhålls att det skulle vara ytterst beklagligt om litteraturforskningens variationsrika publiceringsmönster gick förlorad på grund av att fältet i högre grad börjar regleras med hjälp av endimensionella bibliometriska instrument. Däremot tyder kvalitetsgranskningen på att det fortfarande saknas ett medvetet strategiskt tänkande när det gäller själva publiceringspraktiken.

Forskningsfinansiärerna rekommenderas:

- att i dialog med de aktiva forskarna på fältet utveckla bibliometriska instrument som verkligen tar hänsyn till publiceringsmönstrets värdefulla mångfald.
- att upprätthålla stödet för de tidskrifter som lyckats skapa ett peer review-förfarande och som lyckats stärka sin internationella relevans.

Institutionerna rekommenderas:

- att utveckla genomtänka och explicita publiceringsstrategier som tar hänsyn till språk, publikationsform och distributionskanaler.

Internationaliseringsstrategier

I rapporten argumenteras för att litteraturforskningen bör närmas utifrån ett differentierat internationaliseringsbegrepp som utöver publicerings-språk och publiceringsvanor också innefattar internationellt samarbete och forskningsprofil. Både institutioner och forskningsfinansiärer bör enligt panelen vidta åtgärder för att underlätta doktoranders och seniorforskares mobilitet (organiserade utbyten), samt deras möjligheter att etablera institutionaliserade och problemorienterade nätverk med ambitionen att utarbeta gemensamma projekt- och programansökningar.

Forskningsfinansiärerna rekommenderas:

- att utlysa program som kräver en internationell dimension i forskningens organisering.
- att undersöka behovet och möjligheten för samfinansierade program.
- att utlysa medel för språkgranskning (även om vi anser att internationalisering inte kan reduceras till ett språkproblem).

Institutionerna rekommenderas:

- att skapa former för att underlätta doktoranders och seniora forskares mobilitet (organiserade utbyten), samt etableringen av institutionaliserade forskningsnätverk med kraft och förmåga att utarbeta gemensamma ansökningar.
- att i högre utsträckning än i dag utlysa tjänster internationellt.

Forskningsorganisation

I rapporten påpekas att de rådande anställningsvillkoren ger alldeles för lite utrymme åt forskning. Eftersom forskarna i realiteten är beroende av externa medel för att finansiera sin forskning är det inte förvånande att ansökningsfrekvensen är så pass hög och att beviljandegraden är så pass låg.

Mot denna bakgrund påpekas att institutionerna bör skapa rutiner för att säkerställa de insända ansökningarnas kvalitet. Därutöver behövs incitament för att etablera institutionaliserade samarbeten tvärs över disciplin- och nationsgränserna och mellan olika lärosäten. Det finns också skäl att skapa förutsättningar för en mer probleminriktad litteraturforskning som även kan bidra till att skärpa de enskilda forskningsmiljöernas profil.

Forskningsfinansiärerna rekommenderas:

- att utlysa en bredare uppsättning program som främjar problemorienterade tvärvetenskapliga samarbetsformer.

Institutionerna rekommenderas:

- att säkerställa bättre möjligheter för forskning i tjänsten.
- att ge institutionellt stöd för ansökningar och att skapa fungerande instrument för att säkerställa ansökningarnas kvalitet.
- att utnyttja redan etablerade institutionella ramar för främjandet av tvärvetenskapliga och problemorienterade forskningsprojekt.

Forskarutbildningen

I jämförelse med det urval av publikationer som låg till grund för kvalitetsgranskningen präglas många aktuella doktorsavhandlingar av anmärkningsvärt traditionella frågeställningar. Särskilt yngre forskare bör därför uppmuntras till ett problemorienterat och tvärvetenskapligt förhållningsätt inom ramen för internationellt inriktade forskarskolor.

Forskningsfinansiärerna rekommenderas:

- att säkra att de utlysta programmen har en tydlig anknytning till forskarutbildning.

Institutionerna rekommenderas:

- att bygga ut och fördjupa verksamheten inom den nationella forskarskolan och arbeta för en högre grad av internationellt samarbete på området.

SUMMARY

Riksbankens Jubileumsfond and the Swedish Research Council appointed an international panel with the following members to evaluate Swedish research in literature.

Klaus Müller-Wille, *Professor, University of Zurich*

Kjersti Bale, *Professor, University of Oslo*

Frederik Tygstrup, *Associate Professor, University of Copenhagen*

Emma Stenström, *Associate Professor, Stockholm School of Economics*

The report was written by Professor Klaus Müller-Wille and was approved by all four members of the international panel.

The purpose of the evaluation was to assess the Swedish field of research in literature as well as publication patterns among Swedish literary scholars. An examination of research quality would additionally provide an assessment of the discipline's strengths and weaknesses, and its potential for development. The evaluation is not limited to the discipline of literature. It also involves literary studies within modern languages and other associated fields.

The report is made up of two sections. In the first section, a qualitative evaluation of a selection of recent publications is presented – the evaluation was based on close readings and peer review assessments. The tasks related to this analysis were divided among the panel members and fourteen specialists who provided their expertise in the subject areas concerned. The work was structured systematically by virtue of the material itself and the particular questions put to the material. To relate the publications selected for the evaluation to the research field as a whole, a comprehensive assessment of doctoral theses defended at Swedish universities over the last ten years was also completed, as was an assessment of project proposals classified as research in literature and submitted during the same period to Riksbankens Jubileumsfond and the Swedish Research Council. This survey revealed that doctoral theses tend to be much more traditional in their choice of research problems and approach than other types of research.

In the second section, the results of the qualitative analysis are applied to a broader institutional analysis which considers, alongside actual departmental circumstances, profiles of existing doctoral programmes, general publication patterns among Swedish literary scholars and preconditions for external research funding. In conjunction with this institutional analysis,

a series of interviews was conducted with the heads of department and research leaders in literature at several Swedish universities. The purpose of the interviews was to provide the panel members with an internal perspective of the current state of the field.

Each principal section of the report is followed by summaries and recommendations. These summaries and recommendations ultimately provide the basis for the report's concluding discussion of the future potential and renewal of Swedish research in literature.

Swedish Research in Literature

The institutional setup of Swedish literature research differs significantly from the conventions in other European countries. In countries like Denmark, Norway, France and Great Britain, the subject is framed in terms of comparative literature with a focus on theory and methodology, alongside a national philology. In Sweden, however, the subject is approached from a philological and hermeneutic interest in its own literary tradition and extends to include the sociology of literature and general, media historical literary theories. Topics of research range from Swedish literature itself and its history, to current national and international popular culture phenomena.

The situation becomes more complex when viewed in context of individual higher education institutions where the discipline is nowadays integrated into a variety of departmental environments. Only Uppsala University has a department of literature in the traditional sense. At other universities and higher education institutions, literature is integrated or merged with related disciplines which contributes to a variety of research and teaching centres. It is clear that the discipline's breadth of methodology and subject matter has been bolstered by these types of departmental mergers and the formation of new units. In addition, it is important to factor in the considerable amount of research in literature which occurs in language departments.

Also the publication patterns of literature research are characterised by diversity. Monographs and articles in Swedish language journals and anthologies are still viewed as important accomplishments. Another characteristic is the emphasis on publications in newspapers and the popular press. The fact that literature research conducted in the original language is permitted to coexist with advanced research in Swedish is highlighted in the report as a very positive characteristic of Swedish research in literature.

Taken as a whole, Swedish research in literature cannot be described as a homogeneous phenomenon. It must instead be viewed as an interdisciplinary field, in terms of methodological conventions and content, which is

further characterised by a variety of departmental frameworks and publication standards. The report shows that this particular field has been the object of a profound process of change during the past decade. The departmental frameworks, the publishing industry and the conditions for research funding have all undergone fundamental changes.

Qualitative Analysis

The qualitative evaluation was based on 81 publications. 41 publications were selected from research projects funded by Riksbankens Jubileumsfond and the Swedish Research Council between the years 2005–2009.

A further 40 publications were selected from Sweden's eight largest literature departments for, each of which chose one publication per year between 2008–2012. For a variety of reasons, seven publications were never submitted, meaning that the analysis was ultimately based on 73 publications, divided into the following categories: 28 monographs, 20 articles (16 of which were peer reviewed), 22 book chapters, three anthologies. Approximately one quarter of the researchers who contributed their texts work actively within modern languages, while the rest work within the field of literature.

The international peer review assessment determined that Swedish research in literature is of moderately high standards. The average grade for all examined publications was 4.6, which is between "very good to excellent" (5) and "very good" (4), according to the Swedish Research Council's 7-point grade scale. Based on the written comments which accompanied every assessment, it is reasonable to assume that the average grade was in fact higher, that is to say "very good to excellent" (5).

The majority of texts assessed were distinguished not only by sound research skills but also by a keen awareness of theory and methodology. It also became clear that the quality of research cannot be defined by simple statistics. It is measurable independently of the following factors: whether one writes about Swedish or international texts, current or historical subjects, whether one writes in English or Swedish, whether one's research findings are published in the form of a monograph or articles in international journals. The reviewers' remarks indicated that even work which deals with older Swedish authorship is readily appreciated when the analyses are connected to more general theoretical positions and perspectives.

It can also be said that Swedish research in literature does not lack societal relevance. On the contrary, it is dominated by questions directly related to fundamental societal challenges. This is equally true for gender studies research as it is for media theory studies as well as for all enquiries which discuss various globalisation trends. The evaluation revealed that studies de-

dedicated to a critical and historical analysis of narrative structures and media habits which characterise our everyday life depend on aesthetically inspired literary theories capable of formulating new and unexpected questions and approaches. In other words, the evaluation clearly demonstrates that the theories of rhetoric, narrative, media and aesthetics inherent to literary studies can be used to analyse more general cultural phenomena.

Despite the positive evaluation, it must be noted that the majority of publications examined were drawn from well-established research areas, meaning that they develop new material from accepted theoretical and methodological perspectives. Even if these types of applied works were most often considered "solid" and "thorough", they were rarely given the highest score. This was particularly true for works within research areas that are firmly established in literature research in Sweden (gender studies, sociology of literature and narratology). The simple application of known theoretical perspectives to new material led to weak or average scores. With regards to these fields of research, the recommendation is to create new interdisciplinary and international networks dedicated to theoretical questions which uncover new avenues.

The results of the evaluation of anthology chapters were much more differentiated. Although project leaders and department heads clearly consider chapters in Swedish language anthologies to be important contributions to their research activities – book chapters accounted for 43 per cent of project-related publications and 18 per cent of departmental publications – these texts were judged more critically than articles and monographs. This is perhaps because the reviewers did not read the anthologies in their entirety. However, it could also be attributed to the fact that many anthologies, Swedish ones in particular, lack a carefully considered peer review process. If it were possible to assure the quality of anthologies through some form of peer review or deliberate editing strategies, even book chapters would achieve higher bibliometric ratings. After all, this mode of publication occupies an important position among many disciplines in the Humanities.

The Institutional Analysis

The institutional analysis featured in the report's second section confirmed the impression that Swedish research in literature is undergoing a period of transition. Over the course of the interviews, research leaders and heads of department spoke about adapting to new conditions. However, few examples of well thought-out remedial measures or strategies to strengthen the discipline's position were offered. In many cases they seemed to trust that strategic changes in research will happen automatically by virtue of

younger generations who, from the outset, are forced to navigate a constantly changing academic landscape. The report argues here that Swedish research in literature could benefit greatly from more deliberate strategic measures at the departmental level where the first order of business is to dislodge the deeply rooted "soloist culture". Of particular concern in this context are the terms of employment which reduce the research portion to barely 30 per cent – at some higher education institutions and for certain types of positions, this percentage is even less. This low proportion does not allow for interdisciplinary collaboration nor for the cultivation of large-scale project or program applications. As a result, most researchers tend to apply for smaller-scale individual projects where the dividend is lower. The percentage of grants awarded to researchers in literature by Riksbankens Jubileumsfond and the Swedish Research Council is generally less than ten per cent.

The report also considered the internationalisation of the Swedish research in literature. The interviews with department heads revealed that internationalisation should not be reduced to issues of language and relevance, but that it should be defined in more diverse and productive terms. As such, international cooperation does not simply mean publishing articles in English language journals, but can be performed by participating in international research collaborations centred around similar theoretical or historical areas of interest.

In other words, internationalisation is not defined solely by factors such as language of publication and geographical location and distribution of publication, but includes collaboration with researchers across national borders. The report points out that doctoral programs are a particularly effective means to encourage future generations of researchers to develop enduring international networks.

When it comes to the department's research activities, the report notes a clear discrepancy between the universities' stated goals on the one hand – including the way in which various research environments are described on websites and in other policy documents – and, on the other, the actual tenor of the research. Although the departmental mergers and the formation of new units in recent years should have led to the emergence of issue-oriented research networks, the field is still dominated by text-oriented solo projects. In order for interdisciplinary collaboration to develop, explicit goals and clear incentives are required.

The culture of grant applications could also use more departmental support. A review of research grant applications to Riksbankens Jubileumsfond and the Swedish Research Council underscores the importance of finding ways to improve the quality of applications. In this context, the significance

of exposing one's own research and more successfully establishing research in literature as an independent and relevant research discipline is emphasized. A striking weakness is that the databases of research publications are far from being comprehensive with regards to monographs and articles within the discipline.

Recommendations

While the evaluation reveals that the quality of Swedish research in literature is high, the report points out that research institutions – not just universities and their departments but also research funding bodies – should be more deliberate in their work to develop its future potential and renewal. The need for carefully considered strategic planning on the part of the departments is highlighted in the report, even though the situation has changed in many ways since the last large-scale evaluation of research in Swedish research in literature in 2006. In light of this general assessment, the recommendations involve a number of suggestions for departmental strategies to strengthen the external relevance of research and to increase its visibility and capacity to address more comprehensive societal challenges.

Publication Strategies

As the report states, it would be very unfortunate if the diverse publication patterns of literature research were lost because the discipline is becoming standardized by one-dimensional bibliometric tools. However, the institutional analysis indicates that deliberate, strategic thinking about the actual practice of publication is still missing.

Suggestions for research funding bodies:

- to develop, in concert with active researchers in the field, bibliometric tools which truly consider the valuable diversity of publication patterns.
- to maintain support for journals which have been able to create a peer review process and successfully strengthen their international relevance.

Suggestions for departments:

- to develop well thought-out and explicit publication strategies which take into consideration language, publication format and distribution channels.

Internationalisation Strategies

In the report it is argued that Swedish research in literature should move outwardly towards a differentiated concept of internationalisation which considers not only publication languages and customs, but also international collaboration and research profiles. According to the panel, both the departments and the research funding bodies need to implement measures to enable the mobility of doctoral students and senior researchers (organised exchanges), as well as to facilitate their ability to establish department-based, issue-oriented networks with the goal of cultivating joint project and program applications.

Suggestions for research funding bodies:

- to favour programs requiring an international component to the structure of the research.
- to examine the need and possibility for jointly funded projects.
- to promote language review measures (even though we do not believe that internationalisation can be reduced to a language issue).

Suggestions for departments:

- to create structures facilitating the mobility of doctoral students and senior researchers (organised exchanges), and to establish department-based research networks with the power and ability to produce joint applications.
- to advertise positions internationally to a greater extent.

Research Structure

As the report points out, current terms of employment do not allow for enough research. Because researchers are dependent on external funds to finance their research, it is hardly surprising that the rate of applications is so high while the acceptance rate is so low.

In light of this, departments need to create processes to assure the quality of submitted applications. Incentives are also needed to establish department-based collaboration across disciplines and national borders, and between various higher education institutions. There is also cause to create opportunities for more issue-oriented research in literature which would further contribute to strengthening the profile of existing research environments.

Suggestions for research funding bodies:

- to promote a broader range of programs which foster issue-oriented, interdisciplinary forms of collaboration.

Suggestions for departments:

- to guarantee more opportunities for research in the terms of employment.
- to provide departmental support for applications and to create a functional process to assure the quality of applications.
- to take advantage of existing departmental structures for the promotion of interdisciplinary and issue-oriented research projects.

Doctoral Studies

In comparison with the selection of publications forming the basis of the qualitative analysis, many current doctoral theses are characterised by noticeably traditional lines of enquiry. Younger researchers in particular should be encouraged to adopt an issue-oriented and interdisciplinary approach within the framework of doctoral schools with an international profile.

Suggestions for research funding bodies:

- to ensure that promoted programs have an established connection to doctoral studies.

Suggestions for departments:

- to develop and strengthen its work within doctoral schools at the national level, while working towards a higher degree of international collaboration within the field.

EN MÅNGFALDIG SVENSK LITTERATURVETENSKAP

Det har ofta påpekats att svensk litteraturvetenskap redan av institutionella skäl avviker från traditionen i andra europeiska länder. I Danmark och Norge gjordes tidigt en uppdelning mellan en teoretisk-metodologiskt inriktad allmän litteraturvetenskap och den nordiska litteraturvetenskapen, som bland annat ansvarar för lärarutbildningen i modersmålet. Situationen i Frankrike och England påminner om den danska och norska med en gränsdragning mellan nationalfilologiska och komparativa inriktningar (med motsvarande institutioner) alltmedan Tyskland, med ämnet "Neuere Deutsche Literaturwissenschaft", har en stark tradition av germanistik, som förenar nationella litteraturstudier med allmänna teoretiska ställningstaganden.

I Sverige däremot omfattar litteraturvetenskapen vidsträckta och olikartade metodologiska traditioner, som sträcker sig från ett filologiskt och hermeneutiskt intresse för den egna litteraturen, över litteratursociologiska och mediehistoriska undersökningar, till allmän litteraturteori. Forskningsobjekten omfattar allt från svensk litteraturhistoria till samtida nationella och internationella populärkulturella fenomen.

Situationen blir än mer komplex när man väger in kontexten vid enskilda lärosäten, där disciplinen numera ingår i helt olika institutionella sammanhang (här och i det följande skiljer vi mellan *disciplinen* litteraturvetenskap, som betecknar en övergripande vetenskap, och *ämnet* litteraturvetenskap som relateras till konkreta institutionella förhållanden och framför allt *kurser* och *program* i litteraturvetenskap).

Endast Uppsala universitet har fortfarande kvar en litteraturvetenskaplig institution av klassiskt snitt. Vid andra universitet och högskolor ingår kurser och program i litteraturvetenskap i vidare ämnesenheter med olika sammansättning. Litteraturvetenskapen vid Linköpings universitet (Kultur och kommunikation), Umeå universitet (Kultur och medievetenskap) och Södertörns högskola (Kultur och lärande) ramas in av olika kulturvetenskapligt inriktade enheter, medan universiteten i Stockholm och Göteborg betonar släktskapen till idéhistoria och religion (Göteborg). Linnéuniversitet främjar relationen mellan film och litteratur medan universitet i Lund nyligen har inrättat ett stort Språk- och litteraturcentrum, där också filmvetenskap ingår. Också vid mindre universitet (Karlstad, Luleå, Mittuniversitetet, Örebro) och högskolor (Dalarna, Gävle, Halmstad, Jönköping, Kristianstad, Mälardalen) ingår litteraturvetenskapen – som i flera fall bara

erbjuds i form av fristående (distans)kurser – inom ramen för större forsknings- och undervisningsmiljöer. Mycket talar för att den svenska litteraturvetenskapens breda metodologiska och innehållsmässiga spännvidd har förstärkts av dessa institutionella nybildningar.

Ibland ingår engelska, tyska och romanska språk i ämnet litteraturvetenskap, men naturligtvis bedrivs litteraturforskning i anslutning till dessa ämnen även vid de lärosäten där språkämnen inte är organisatoriskt förbundna med litteraturvetenskapen. I en artikel med den talande titeln "Litteraturvetenskapen i Sverige. Analys av en begreppsförvirring" (2010) riktar Esbjörn Nyström skarp kritik mot de debattörer som likställer svensk litteraturforskning med ämnet litteraturvetenskap. I en översikt av svensk litteraturforskning 1999-2008 visar han till och med att det skrivits fler litteraturvetenskapliga avhandlingar inom de moderna och klassiska språkämnen än i ämnet litteraturvetenskap. I kontrast till den återkommande kritiken att svenska litteraturvetare oftast publicerar sig på svenska, visar Nyström att drygt 30 procent av alla avhandlingar under den aktuella perioden är skrivna på engelska. Innehållsmässigt ägnar sig merparten av språkavhandlingarna åt engelsk och amerikansk litteratur följt av analyser av tysk-, fransk- och spanskspråkiga texter.

Denna grova skiss av den svenska litteraturvetenskapens komplexa institutionella situation ger självfallet inte hela bilden. Intrycket är också att situationen förändras fortlöpande, delvis som en följd av strategiska beslut där olika lärosätena försöker skapa nya och produktiva kontaktytor mellan litteraturvetenskapen och andra ämnen. Detta gäller även de moderna språken som numera oftast ingår i större enheter där olika språk kombineras. Undantagen är de engelska institutionerna vid universiteten i Göteborg, Stockholm och Uppsala.

Även den svenska litteraturforskningens publiceringsmönster utmärks av en tydlig heterogenitet. Monografin och framför allt artiklar i svensk-språkiga tidskrifter och samlingsvolym (som oftast utgår från nationella konferenser och workshops) ses fortfarande som viktiga meriter trots att de inte värderas lika högt i de bibliometriska modellerna. Det aviga förhållandet mellan utvärderingsinstrument och faktiska publiceringsmönster är knappast unikt för ämnet litteraturvetenskap utan gäller i högre eller mindre grad för de flesta humanistiska ämnen. Ett originellt karaktärsdrag tycks däremot vara betoningen på populärvetenskap och forskningsförmedling. Eftersom forskningen i hög grad ägnas svenska författarskap och aktuell svensk litteratur har författarbiografin och längre artiklar på tidningarnas kultursidor historiskt setts som viktiga bidrag med högt meriteringsvärde. Därutöver bär svensk litteraturvetenskap på en tradition av sofistikerad es-säistik som lyckats nå en publik utanför universiteten. Denna öppenhet eller

genomsläpplighet legitimerar litteraturvetenskapen i offentligheten och ger konkret innebörd åt det *humboldtska* bildningsidealet inför en bredare allmänhet. Att forskningsförmedling och sofistikerad essäistik på modersmålet tillåts existera sida vid sida med avancerad forskning både på svenska och på andra språk är en mycket positiv egenskap hos svensk litteraturforskning.

Sammanfattningsvis bidrar allt detta till att den svenska litteraturvetenskapen inte kan beskrivas som ett enhetligt fenomen, utan att den i stället måste ses som ett sammansatt fält av olika metodologiska och innehållsmässiga traditioner, som dessutom präglas av olika institutionella ramar och disparata publiceringsvanor. Som antydde ovan är detta fält sedan något decennium tillbaka föremål för en djupgående förändringsprocess. Både de institutionella ramarna och publiceringsverksamheten förändras kontinuerligt. I de intervjuer som genomfördes i samband med denna utvärdering vittnar många ämnesföreträdare om det omvandlingstryck och de strategiska utmaningar som omställningen framkallar – inte minst de återkommande granskningarna av forskning och undervisning. Problemställningen förstärks ytterligare när man beaktar att även forskningsfinansieringens villkor har förändrats och att det på många håll ges lite tid för forskning i tjänsterna. Det sistnämnda är också något som särskiljer Sverige från övriga nordiska länder.

Litteraturvetenskapens fortlöpande kris?

När man tittar på detta mångfaldiga och spänningsfyllda fält, och de externa utmaningar det står inför, är det kanske inte så överraskande att det har stått i centrum för en långvarig (och märkvärdigt offentlig) krisdebatt.

En av dessa polemiska debatter tog fart kring sekelskiftet när *Tidskrift för litteraturvetenskap* anordnade en konferens om ämnet "Litteraturvetenskapen på 2000-talet". Även om tanken var att talarna skulle representera olika tjänstekategorier (doktorander, nydisputerade och professorer) passade de flesta av dem på att utmana vad de beskrev som ämnets förhärskande normer. Samtliga talare aktualiserade också frågan om det kunde betecknas som föråldrat. Några år senare reagerade en rad prominenta svenska litteraturvetare på Anders Johanssons ämneskritiska doktorsavhandling *Avhandling i litteraturvetenskap. Adorno, Deleuze och litteraturens möjligheter* (2004), och framför allt på Uppsalaprofessorn Bengt Landgrens ämneshistorik *Universitetsämne i brytningstider. Studier i svensk akademisk litteraturundervisning 1947–1995* (2004). Kontroversen gällde inte minst böckernas bild av litteraturforskningens minskade offentliga betydelse.

Ett exempel på den polemiska stil som präglade diskussionen är Anders Ohlssons och Torbjörn Forslids debattbok *Hamlet eller Hamilton? Littera-*

turvetenskapens problem och möjligheter, som utkom 2007. I denna bok hittar man emellertid även argument för en relativiserande betraktelse. Även om författarna pläderar för genomgripande förändring inleds boken med ett längre avsnitt om krisrensens egen historiografi, alltifrån Henrik Schücks aversion mot "estetflabbarna" i Lund och Uppsala till Lars Lönnroths *Litteraturforskningens dilemma* (1961) och de debatter som oförminskat blossade upp under 1970-, 1980- och 1990-talen. Med Hanne-Lore Anderssons avhandling *Doxa och debatt. Litteraturvetenskap runt sekelskiftet 2000* (2008) föreligger slutligen ett större arbete som inte enbart analyserar de nämnda debatterna, utan även försöker rekonstruera deras sociologiska förutsättningar i det litteraturvetenskapliga fältet.

Även om det är svårt att sammanfatta argumenten som präglat det senaste decenniets diskussioner tycks de utgå från en rad dikotomier med vars hjälp de stridande parterna försöker att beskriva litteraturvetenskapens "egentliga" värde. Det är inte förvånande att dessa beskrivningar oftast kommer i konflikt med varandra.

Å ena sidan förknippar man litteraturvetenskapens kris med litteraturens och i synnerhet nationallitteraturens minskade betydelse, å andra sidan med ett ökat intresse för populärkulturella fenomen, vilket enligt vissa debattörer innebär att man sviker sitt egentliga uppdrag, det vill säga att urskilja estetisk kvalitet. Å ena sidan beklagar man den svenska litteraturvetenskapens provinsialism, å andra sidan dess osjälvständiga bejakande av internationella trender. Å ena sidan framhäver man litteraturvetenskapens förlorade relevans i offentligheten, å andra sidan dess bristande vetenskapliga professionalism. Å ena sidan avfärdar man alla försök att vidmakthålla en nationell kanon, å andra sidan framhålls vikten av att slå vakt om nationella ämnestraditioner och det svenska språket. Å ena sidan gör man sig löjlig över litteraturforskarnas teorifientlighet, å andra sidan över deras obegripliga och begreppstygda språkbruk. Å ena sidan associerar man ämnets kris med 68-upprorets katastrofala följder, å andra sidan med dess vägran att reformera sig sedan 1980-talet.

En central utgångspunkt för denna rapport är att debattinlägg som dessa – som enkelt kan kompletteras med ytterligare motsatspar – är påfallande endimensionella och varken kan användas för att beskriva den svenska litteraturvetenskapens faktiska tillstånd eller dess förmenta nedgång. I själva verket lever den svenska litteraturforskningen av sin tematiska och språkliga mångfald, där äldre verk- eller textorienterade traditioner (filologi, retorik, hermeneutik, semiotik och textförståelse) står vid sidan av nyare problemorienterade infallsvinklar (genusforskning, medieteorier, postkolonial teori, minnesteori etc.), där studier av den inhemska litteraturens kanoniserade skrifter står vid sidan av en internationellt förankrad litteraturforskning och

där Hamlet-studier står vid sidan av Hamilton-läsningar. Även det faktum att svenska litteraturforskare framhärdar i att utnyttja olika publiceringsformer, som fyller helt olika funktioner, bör uppfattas som någonting positivt.

I föreliggande rapport kommer alltså ovan nämnda krisberättelser att undvikas. Ambitionen är i stället att göra en så nykter analys av fältet som möjligt. Snarare än att fördöma olika metodologiska traditioner, lärosäten eller ämnesinriktningar kommer resonemangen att knyta an till den aktuella, mer pragmatiska och sakliga diskussion kring internationalisering och akademiskt skrivande som ägde rum på 2012 års *TfL*-dagar i Lund.¹

Men betoningen av den svenska litteraturforskningens mångsidighet betyder naturligtvis inte att allt är frid och fröjd. I det följande kommer analysen därför att rikta in sig på den endimensionella metodologin, de saknade forskningsfälten och ensidiga publiceringsvanor, som möjligen bara blir synliga när man betraktar fältet utifrån.

Tidigare rapporter under 2000-talet

Även om beskrivningen av litteraturvetenskapens institutionella ramar knappast är fullständig vilar den på en bred faktabas. Vid sidan av de debatter samt ämneshistoriska och ämneskritiska studier som kommenterades ovan har svensk litteraturvetenskap utvärderats ett flertal gånger under de senaste decennierna.² Dåvarande Högskoleverkets rapport "Utvärderingen av ämnena litteraturvetenskap och retorik vid svenska universitet och högskolor" (2006) innehåller en grundlig beskrivning av ämnets historia, identitet och aktuella forskningsinriktningar. De slutsatser och rekommendationer som utvärderarna formulerar mot slutet av rapporten underbyggs dessutom med en rad kvantitativa analyser.³ Högskoleverkets intresse gällde i synnerhet vissa institutionella förhållanden, i första hand lärarutbildningen, den litteraturvetenskapliga grundutbildningen och forskarutbildningen. Här finns inte anledning att upprepa resultaten från denna omfattande studie. I stället riktas uppmärksamheten mot i vilken mån situationen har förändrats (eller inte förändrats) sedan 2006 och i vilken mån fältet har försökt att följa de rekommendationer som formulerades i slutet av rapporten.

¹ För dokumentation från *TfL*-dagarna den 12-13 oktober 2012, se *Tidskrift för litteraturvetenskap* 2012:4. Även Anna Cullhed, "Litteraturvetenskapens identitet och internationalisering", *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 2011: 3-4.

² Redan i slutet av 1990-talet tog dåvarande Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) initiativ till en utvärdering av svensk litteraturforskning, se: *Litteraturforskningen i Sverige 1989-1996: En evaluering*, Stockholm, HSFR, 1997.

³ Utvärdering av ämnena litteraturvetenskap och retorik vid svenska universitet och högskolor Rapport. Högskoleverket: Rapport 2006:13 R

År 2012 ansvarade Universitetskanslersämbetet (tidigare Högskoleverket) för en ny utvärdering. I relation till 2006 års rapport var mandatet nu ändrat. Forskarutbildningen och forskningens internationalisering omfattades inte längre. I stället stod grundutbildningens kvalitet i centrum, det vill säga hur väl den uppfyller kraven i högskolelagen (samt de examensbeskrivningar och förordningar som anknyter till lagen). Uppdraget var inte minst att granska om studenternas *faktiska* studieresultat motsvarar de *förväntade* studieresultaten.⁴

Även om Universitetskanslerämbetets rapport uppehåller sig vid grundutbildningen och inte forskarutbildningen saknar den inte intresse i detta sammanhang. Bland annat uppmanades de utvärderade institutionerna att bidra med "självutvärderingar" med utförliga reflektioner kring ämnets vetenskapliga grunder, tillämpade metoder och aktuella forskningsfrågor i tillägg till noggranna upplysningar om kursverksamheten, antal studerande och anställningsförhållanden. Eftersom detta material är så pass aktuellt använder vi oss av det i den mån som det har betydelse för våra egna resonemang och slutsatser.

Vid sidan av dessa övergripande rapporter har också enstaka forskningsmiljöer granskats under det senaste decenniet. Litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet utvärderades med excellenta vitsord 2011 inom ramen för rapporten *Quality and Renewal 2011. An overall evaluation of research at Uppsala University 2010/2011*: "The Department of Literature is a strong and self-confident research environment, characterized by many scholars of high competence; [...]. Productivity is very high and the thematic breadth of research is impressive." Mindre entusiastiska omdömen fick det nygrundade Språk- och litteraturcentrum vid Lunds universitet i samband med rapporten *RQ08 A Quality Review of Research at Lunds University 2007/2008*. Även om granskarna välkomnade bildandet av en större forsknings- och undervisningsenhet påpekade de att ämnet litteraturvetenskap led av en bristande internationell relevans, detta i motsats till litteraturforskningen inom moderna språk.

Rapportens disposition

I motsats till Högskoleverkets/Universitetskanslerämbetets utvärderingar från 2006 och 2012 – som främst uppehöll sig vid utbildningen – är avsikten med denna rapport att försöka fånga in det litteraturvetenskapliga forsk-

⁴ Nationell kvalitetsutvärdering 2012–2013 av litteraturvetenskap och närliggande huvudområden. Universitetskanslerämbetet: Reg.nr. 411-00302-13.

ningsfältet. Mer precist är syftet dels att kartlägga fältet och litteraturforskarnas publiceringsmönster, dels att genom en granskning av forskningens kvalitet bedöma fältets starka och svaga sidor och dess potential för utveckling och förnyelse. Det är alltså inte bara disciplinen litteraturvetenskap som utvärderas, utan även den litteraturforskning som bedrivs i anslutning till de moderna språken och i andra angränsande ämnen.

Utvärderingen består av två delar. I den första delen presenteras en kvalitativ utvärdering av ett urval av litteraturvetenskapliga publikationer från de senaste åren. Arbetsuppgiften, som delades mellan panelen och 14 sakkunniga som svarade för den specifika expertisen på de delområden som utvärderingen omfattar, begränsades systematiskt, dels av materialet, dels av mängden frågor som ställdes till materialet.

I den andra delen förankras kvalitetsgranskningen i ett bredare institutionellt resonemang, där vi berör frågor som institutionella förhållanden, forskarutbildningens utformning, litteraturforskningens publiceringsmönster och villkoren för forskningsfinansiering inom ämnet. I samband med denna institutionella översikt har vi haft möjlighet att genomföra intervjuer med ämnesansvariga litteraturvetare vid några av landets största forskningsmiljöer (Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Uppsala, Umeå). Syftet med intervjuerna var att de skulle förmedla ett inifrånperspektiv på ämnets nuvarande situation.

Båda huvudavsnitten avslutas med sammanfattningar och rekommendationer. Dessa sammanfattningar och rekommendationer bildar sedan underlag för vår avslutande diskussion kring den svenska litteraturforskningens framtida potential och förnyelse.

UTVÄRDERING AV LITTERATURFORSKNINGEN

I detta avsnitt presenteras en kvalitativ utvärdering av ett jämförelsevis stort urval av litteraturvetenskapliga publikationer. En första grupp publikationer begränsades till en delmängd av publikationer från litteraturvetenskapliga projekt med anslag från Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet, som beviljats under åren 2005-2009. Materialet begränsades till en publikation från vart och ett av de finansierade projekten och det var projektledarna själva som gjorde urvalet. Den andra gruppen publikationer fick vi genom att låta Sveriges åtta största litteraturvetenskapliga forskningsmiljöer var för sig välja ut en publikation per år under perioden 2008-2012. Syftet var att dessa publikationer skulle komplettera grundmaterialet som hämtades ur beviljade projekt.⁵

Eftersom materialet består av skrifter som projektledarna och institutionerna själva har valt ut handlar det alltså inte om någon stickprovsundersökning, utan snarare om ett urval av de mest framstående litteraturvetenskapliga publikationerna (artiklar, monografier, etc.) som producerats vid svenska lärosäten under de senaste åren.

Granskningen av materialet delades mellan panelen och fjorton sakkunniga som valdes ut av panelen. Dessa sakkunniga är alla experter på sina respektive fält.⁶ Varje publikation lästes av minst två sakkunniga. Dessa skulle värdera texterna enligt följande tre kriterier: a) Originaliteten/förnyelsepotentialen i forskningsidén, b) Styrkan i resultaten, bland annat validiteten, reliabiliteten och skärpan i svaren, c) Potentialen för fortsatt forskning. Texterna graderades slutligen enligt en sjugradig betygsskala där de sakkunniga skulle skilja mellan ett sammanfattade omdöme och de två viktigaste bedömningskriterierna a) Nytänkande och originalitet, och b) Vetenskaplig kvalitet. Alla bedömningar underbyggdes med korta värderande kommentarer.

⁵ Urvalet av forskningsmiljöer gjordes genom att foga samman uppgifter från Universitetskanslerämbetets nationella databas (NU-databasen) med uppgifter om verksamma forskare/lektorer/doktorander etc. från de större forskningsmiljöernas hemsidor.

⁶ Följande sakkunniga deltog i utvärderingen: Elisabeth Bronfen (Zürich), Nina Christensen (Aarhus), Knut Ove Eliassen (NTNU), Dag Heede (Odense), Karin Hoff (Göttingen), Vera Nünning (Heidelberg), Morten Nøjgaard (Odense), Ragnhild Evang Reinton (Oslo), Anne Birgitte Rønning (Oslo), Jørgen Sejersted (Bergen), Karen-Margrethe Simonsen (Aarhus), Peter Stein Larsen (Aalborg), Per Stjounberg (Aarhus), Mads Rosendahl Thomsen (Aarhus).

För att relatera detta material till det övergripande forskningsfältet inleds avsnittet med en kvantitativ genomgång av doktorsavhandlingar i litteraturvetenskap som lagts fram vid svenska lärosäten 2003-2013. Även avhandlingar i språkämnen ingår i jämförelsematerialet – här omfattar dock urvalet en kortare tidsperiod, 2008-2014, samt i första hand avhandlingar i engelska, tyska, franska och spanska. Förhoppningen är att avhandlingsmaterialet, tillsammans med urvalet som ligger till grund för kvalitetsgranskningen, skall ge en relativt heltäckande bild av dominerande, framväxande, stagnerande och borttynande teman inom svensk litteraturforskningen, det vill säga: vad forskas det om, och hur?

Avhandlingar i litteraturvetenskap

Debatten om litteraturvetenskapens kris har inte sällan uppehållit sig vid olika föreställningar om den typiska doktorsavhandlingen i litteraturvetenskap. Enligt dessa föreställningar ägnar sig litteraturvetare vanligtvis åt en svensk, manlig modernistisk 1900-talsförfattare vars hermetiska lyrik eller prosa nagelfars genom nykritiska och överdrivet detaljerade närläsningar. Även Högskoleverkets rapport från 2006 stödjer denna bild när den i skeptiska ordalag talar om en "provinsialism i tid och rum".⁷

Tittar man på listan över doktorsavhandlingar inom ämnet litteraturvetenskap mellan 2003 och 2013 hittas helt visst enstaka publikationer av detta slag (från Björling och Ekelöf över Tranströmer till Norén och Öijer), men de dominerar knappast fältet som helhet. Tvärt emot uppvisas en stor historisk bredd (från folkboken och barock djurgavspoesi över Brenner, Bellman, Almqvist, Bremer, Söderberg, Dagerman, Lidman och Ekman till samtidslitteraturen). Och även om många avhandlingar ägnas numera kanoniserade författarskap (Strindberg, Lagerlöf, Johnson, Kyrklund, Lindgren och Wägner) är det trots allt många studier som behandlar populärkulturella textsorter (från flickboken och populärsång till deckare och science-fiction).

Även om listan över svenska doktorsavhandlingar bekräftar vår inledningsvis skisserade bild av den svenska litteraturvetenskapens mångsidighet är oron för stagnation och provinsialism inte helt oberättigad. Om man ser till de behandlade ämnena framgår att fältet med väldigt få undantag

⁷ "De flesta avhandlingar skrivs om inte bara svensk, utan svensk modern litteratur, med fokus på 1900-talets senare del. [...] Dessutom rör det sig i allt väsentligt om relativt likartad forskning, med inriktning på i allt väsentligt nykritiska 'närläsningar' av en enskild författares verk." Utvärdering av ämnena litteraturvetenskap och retorik vid svenska universitet och högskolor: Rapport 2006:13 R, s. 50.

domineras av analytiska och tolkande studier av svensk litteratur. De flesta avhandlingar erbjuder till och med närläsningar av enskilda svenska författarskap, där författarnamnet nämns i avhandlingens titel. Av de återstående avhandlingarna är ungefär en femtedel genrehistoriska undersökningar och tematiska/motivhistoriska studier med utgångspunkt i ett svenskt material. Även de förhållandevis få litteratursociologiska studierna, mindre än 10 procent, uppehåller sig vid det litterära fältet i Sverige under olika historiska skeenden. De närmast iögonfallande få komparativa studierna, färre än fem procent, kan beskrivas som receptionshistoriska eller översättningsteoretiska undersökningar av klassiskt snitt. Bilden av en insulär och inåtriktad vetenskap förstärks dessutom av observationen att en förkrossande majoritet av avhandlingarna är skrivna på svenska.

Denna karakteristik säger naturligtvis ingenting om avhandlingarnas kvalitet. Intrycket är att den svenska litteraturvetenskapen har lyckas bra med att utsätta sin egen nationella litteratur för nya teoretiskt-metodologiska synvinklar och kritiska reflektioner. Detta gäller även den äldre traditionen. Men även om detta kan betecknas som en positiv egenskap – som möjligtvis står i kontrast till motsvarande forskningsmiljöer i Danmark och Norge – är det uppenbart att koncentrationen på enstaka texter och författarskap inskränker de metodologiska och teoretiska perspektiv som skulle vara möjliga att anlägga. Exempelvis är det tydligt att de flesta doktorsavhandlingar ägnar sig åt att rekonstruera litterära strategier med hjälp av poetologiska, berättarteoretiska eller genreteoretiska iakttagelser. Visserligen låter sig intresset för författarnas specifika röst, deras lek med litterära konventioner eller deras specifika berättarteknik förenas med fördjupande perspektiv (till exempel ideologiska, psykoanalytiska eller minnesteoretiska observationer) men ytterst sällan bildar dessa analyser underlag för mer djupgående kritiska och teoretiska resonemang. Ett undantag är de profilerade litteratursociologiska, genusteoretiska och medieteoretiska strömningarna i svensk litteraturvetenskap.

För att tala klarspråk: Vi anser inte att verksorienterade studier är problematiska eller föråldrade i sig själva, men utifrån ett internationellt perspektiv förefaller ändå koncentrationen på svenska författarskap och enskilda verk både påfallande och egenartad. Vi saknar med andra ord avhandlingar, där intresset för litterära verk och epoker kombineras med övergripande problemställningar och aktuella samhällseliga utmaningar. I sådana studier får litteraturvetenskapen ofta en dubbel roll. Dels bidrar den till förståelsen av litteraturens former, roller och funktioner i ett bredare kulturellt sammanhang, dels tillhandahåller den viktiga teoretiska och metodologiska insikter. Vidare har sådana problemorienterade perspektiv gett upphov till mer intensiva samarbeten mellan litteraturforskare och forskare från andra

discipliner med ambitionen att definiera interdisciplinära metoder och problemställningar, ofta med en stor förnyelsepotential.

Dessa två grundprinciper: att arbeta problemorienterat snarare än ämnesorienterat, och att arbeta inom ramen för en mångvetenskaplig horisont, ses ofta som avgörande ingredienser i den förnyelse av humaniora som på senare år lyfts upp på den internationella forskningspolitiska diskussionens dagordning.⁸

Det är också anmärkningsvärt att inte avhandlingarnas tematik i högre grad påverkats av de strategiska beslut som fattats vid olika lärosäten att föra samman litteraturvetenskapen med andra ämnen. Vi saknar med andra ord avhandlingar som ägnar sig åt utpräglade tvärvetenskapliga ämnen eller som kommit till inom ramen för större tvärvetenskapliga forskningsprogram. Eftersom de flesta avhandlingar tycks ha karaktären av soloprojekt och inte utformas inom ramen för forskningsprogram med flera deltagare är det kanske inte så underligt att de mynnar ut i specifika och avgränsade frågeställningar. Doktoranderna verkar med andra ord inte uppmuntras till att skapa och delta i etableringen av nya forskningsfält som blir synliga utanför det egna ämnet.

Vi konkluderar: Listan över de doktorsavhandlingar som under den senaste tioårsperioden lagts fram inom disciplinen litteraturvetenskap vid svenska lärosäten ger intryck av en tämligen traditionell forskning. Fältet domineras av verksorienterade studier som kretsar kring svenska författarskap. Framför allt saknas avhandlingar som ingår i större, tvärvetenskapliga forskningsprogram av problemorienterad karaktär. Bilden av en traditionell forskarutbildning på nationell grund förstärks av det faktum att så gott som alla avhandlingar är monografier (vi har hittat två sammanläggningsavhandlingar).

Resonemanget ovan gäller endast avhandlingar som har lagts fram vid institutioner med avdelningar för litteraturvetenskap. Tyvärr har det varit svårare att skapa en helhetsbild över de avhandlingar med litteraturvetenskaplig inriktning som tillkommit i anslutning till de moderna språken och andra angränsade discipliner. Denna del av litteraturforskningsfältet låter sig inte enkelt rekonstrueras med hjälp av de databaser och bibliotekskataloger som vi har haft tillgång till. En relativt heltäckande förteckning, åtminstone vad gäller litteraturvetenskapliga avhandlingar i tyska, spanska, engelska och franska för åren 2008-2014 antyder dock att det generella mönstret inte förändras nämnvärt om detta material inkluderas. Som Esbjörn Nyström påpe-

⁸ Se till exempel den nyligen offentliggjorda så kallade Vilnius-deklarationen: Horizons for Social Sciences and Humanities, September 23-24, 2013. Conference Report: <http://horizons.mruni.eu/conference-report/>.

kar i sin artikel korrigeras utan tvivel bilden av en svenskspråkig litteraturforskning som i första hand uppehåller sig vid svenska författarskap – här finns av naturliga skäl åtskilliga avhandlingar på andra språk än svenska som tar sig an ett icke-svenskt material. Men även dessa studier kretsar som regel kring enstaka texter och författarskap och även i dessa discipliner dominerar de traditionella genre- och motivhistoriska analyserna på bekostnad av problemorienterade och tvärvetenskapliga perspektiv och frågeställningar.

Vårt urval

Forskningsfältets karaktär förändras dock när man ser till litteraturvetenskapliga projektansökningar som lämnades in till Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet under ungefär samma period (vårt underlag omfattar både beviljade och avslagna projektansökningar hos bägge forskningsråden, 2003-2014).

I motsats till doktorsavhandlingarna anger endast en mindre del av projektansökningarna ett specifikt författarskap som undersökningsämne. Även om fältet är påfallande heterogent och svårligen låter sig fångas med några enkla formuleringar, är vårt intryck ändå att många ansökningar utlovar mer övergripande ämnen (t.ex. genre- eller motivhistoriska studier) och abstrakta teoretiska problemställningar som i många fall spränger de nationalfilologiska ramarna. Fältet domineras däremot fortfarande av soloprojekt och det är också oklart i vilken mån man har försökt att samordna projektansökningar i större tvärvetenskapliga nätverk.

Publikationerna som de projektansvariga skickade in till vår utvärdering uppvisar liknande mönster. Enbart 35 procent av dessa texter ägnas svenska ämnen och hela 27 procent utgår från engelskspråkigt material. 46 procent analyserar ett enstaka – mestadels ett svenskt eller engelskt – författarskap. I ljuset av denna öppenhet mot omvärlden är det inte överraskande att 76 procent av publikationerna är skrivna på engelska och att 30 procent är artiklar som publicerats i internationella tidskrifter.

När det gäller de behandlade ämnena är spännvidden avsevärd, från literatursociologiska analyser över bokhistoriska, medieteoretiska och intermediala studier till undersökningar som kan relateras till internationella strömningar som genusforskning, kulturellt minne, postkoloniala studier och världslitteratur. Men också mera klassiska forskningsfält som filologi, narratologi och litterär ontologi och etik är representerade. Vi har inte kunnat hitta belägg för den rumsliga och tidliga provinsialism som enligt Högskoleverkets rapport från 2006 kännetecknar svensk litteraturforskning. Tvärt emot uppvisar den forskning som finansierats av Riksbankens Jubi-

leumsfond och Vetenskapsrådet en avsevärd bredd. Det undersökta materialet härstammar från renässansen till samtidslitteraturen, från Sverige till Afrika, Amerika, England, Frankrike och Tyskland.

De 40 publikationer som de åtta litteraturvetenskapliga forskningsmiljöerna valde ut till utvärderingen kännetecknas av en liknande heterogenitet. Vårt intryck är att institutionerna snarare valde att illustrera den egna forskningens bredd än att demonstrera en särskiljande profil. Eftersom publikationerna främst representerar den litteraturvetenskapliga disciplinen (ibland ingår de moderna språken, ibland inte) är det inte överraskande att 47 procent av dem ägnas renodlat svenska ämnen. 43 procent analyserar enskilda – mestadels svenska – författarskap. 47 procent är skrivna på svenska och 68 procent är monografier. Monografiernas dominans beror säkert på att institutionerna endast kunde skicka fem publikationer vardera. Därutöver valde vissa av dem att bidra med doktorsavhandlingar (20 procent). Denna höga värdering av doktorsavhandlingen är sympatisk – och flera doktorsavhandlingar får dessutom höga betyg i kvalitetsgranskningen – men det är samtidigt förvånande att många prominenta svenska litteraturforskare inte är representerade i urvalet.

Jämförelsen mellan institutionernas bidrag och de skrifter som finansierats av Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet belägger att svensk litteraturforskning har fem markanta tyngdpunkter: a) litteratursociologi och bokhistoria, b) medieteoretiska och intermediala studier, c) genusforskning, d) postkoloniala studier och världslitteratur, e) narratologi. I relation till projektskrifterna skrifter rymmer institutionsmaterialet därutöver fler allmänna komparativa, genreteoretiska, poetologiska och estetiska studier.

Utlåtanden och betygssättning

Sammanlagt begärde vi in 81 skrifter: 40 från de utvalda forskningsmiljöerna, 41 från projekt finansierade av Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet under perioden 2005-2009. Ett visst bortfall gick av olika skäl inte att undvika, det handlar närmare betstämt om två publikationer från Riksbankens Jubileumsfond, tre från Vetenskapsrådet och två från forskningsmiljöerna.

Det totala materialet bestod alltså av 73 publikationer som fördelar sig på följande publikationstyper: 28 monografier, 20 artiklar (varav 16 i tidskrifter med peer review-förfarande), 22 bokkapitel, tre antologier. 27 av publikationerna är skrivna av män, 44 av kvinnor och två har författare av bägge könen. 33 av skrifterna är författade på svenska och 40 på andra språk, i huvudsak engelska. Urvalet innehåller en skrift på spanska, två på franska

och två på tyska. Merparten av forskarna är hemmahörande i disciplinen litteraturvetenskap. Ungefär en fjärdedel har annan institutionell hemvist, mestadels i något av de moderna språken.

Det totala materialet delades in i sju tematiskt sammanhållna bedömningsgrupper. Publikationerna i respektive bedömningsgrupp lästes och betygssattes sedan av två sakkunniga vardera. Även på denna punkt var det omöjligt att undvika ett visst bortfall, i första hand på grund av tidsbrist. Det var ett stort material som skulle granskas på mycket kort tid. Luckorna i betygssättningen fylldes i möjligaste mån av panelmedlemmarna.

Betygsskalan var densamma som Vetenskapsrådet tillämpar vid bedömning av projektansökningar och löpte från (1) undermålig till (7) enastående. Naturligtvis är vi medvetna om att betygssättningen är beroende av de olika sakkunnigas varierande förståelse och tillämpning av betygsskalan. En del av de sakkunniga, men långt ifrån alla, hade tidigare erfarenhet av att tillämpa betygsskalan från Vetenskapsrådets olika beredningsgrupper. Exempelvis visade det sig att de icke-nordiska bedömnarnas allmänna omdömen och betygssättning i någon utsträckning var blidare och generösare än de nordiska kollegornas. För att något kringgå detta problem kommer betygen presenteras och analyseras utifrån olika perspektiv och grupperingar.

Slutligen är det viktigt att understryka att panelens slutsatser inte uteslutande baseras på en kvantitativ analys av betygssättningen, utan även på de sakkunnigas skriftliga kommentarer.

En strikt kvantitativ bedömning visar att svensk litteraturforskning, såsom den är representerad i detta urval, får ett relativt gott medelbetyg av våra sakkunniga: 4,6 på den sjugradiga skalan, det vill säga mycket bra, gränssades till utmärkt.

Detta medelbetyg förblir relativt konstant hur man än vänder och vrider på materialet. Det är någon decimal högre för monografier än för artiklar. De senare ligger i sin tur någon decimal högre än bokkapitlen. Detsamma gäller om man tittar på språk och kön. Kvinnor hamnar någon decimal högre än män, publikationer på utländska språk någon decimal högre än publikationer på svenska. Inte heller avsändare, det vill säga om publikationen valts ut av en projektledare eller av någon forskningsmiljö ger något markant genomslag. Däremot får publikationer som kan knytas till moderna språk något högre medelbetyg än publikationer från disciplinen litteraturvetenskap: 5,3 respektive 4,3.

En alternativ möjlighet är att utgå från betyg eller betygsgrupper snarare än från publikationer och medeltal. På så vis får man fler enheter att laborera med. En annan fördel är att enskilda sakkunnigas betygssättning inte får samma omedelbara genomslag som när man utgår från betygssättningen på enskilda publikationer.

Så här fördelar sig betygen enligt den sjugradiga skalan. Siffrorna i antalskolumnen avser antal gånger som ett visst betyg utdelats:

Tabell 1. Betyg fördelade på betygsgrupper

<i>Betygsgrupp</i>	<i>Betyg</i>	<i>Antal</i>
Utmärkt till enastående	7	12
	6	30
Mycket bra	5	36
	4	25
Dålig till godkänd	3	24
	2	6
	1	0
	0	1

Som synes har betygen delats in i tre olika grupper där *fetstil* betecknar höga betyg (utmärkt till enastående), *kursiv stil* goda betyg (mycket bra) och normal typsnitt låga betyg (dålig till godkänd). På detta vis blir det än tydligare att den svenska litteraturforskningen håller en jämn och hög nivå. Understrykas bör emellertid att många skrifter i realiteten har betyg i olika, angränsande betygsgrupper.

En kvalitativ granskning av de skriftliga omdömen som fogats till de låga betygen förstärker egentligen den positiva bilden. Ytterst sällan påpekas grundläggande kvalitetsbrister. De lägre betygen omgärdas snarare av försiktiga utlåtanden som vittnar om gedigna men mindre intressanta publikationer; att den teoretiska ingången ger förutsebara resultat; att det är ett renodlat empiriskt arbete utan teoretiskt lyft; att den bygger på ett för snävt urval, eller hade vunnit på ett bredare empiriskt underlag, etc. Inte ens den utdelade nollan åtföljs av ett entydigt negativt utlåtande – enligt den sakkunnige var det fråga om en förvisso spännande publikation som inte lät sig betygsättas i enlighet med instruktionerna i bedömningsformuläret. Utlåtandet ger också uttryck för spänningen mellan essäistik/kritik och traditionella vetenskapsideal som finns inom litteraturforskningen. Samma spänning kan noteras kring det fåtal skrifter som pendlar mellan höga och låga betyg.

Ser man lite närmare på gruppen med höga betyg (*fetstil*) kan man notera att det i 22 fall handlar om monografier och i 20 fall om artiklar och bokkapitel (varav åtta med förhandsgranskning), alltså en nästan perfekt fördelning mellan kortare och längre texter. Ser man till språk avser 15 betyg skrifter på svenska och 27 skrifter på andra språk än svenska. Av detta följer förstås slutsatsen att kvalitet inte nödvändigtvis följer språk. Det går att göra utmärkta insatser både på svenska och på engelska.

Slutsatsen om språkets irrelevans gäller dock bara till viss del. Väger man in publikationsform blir mönstret annorlunda. 12 av de högsta betygen avser monografier på svenska medan åtta avser monografier på andra moderna språk. Så långt ingen större skillnad. Däremot träder skillnaderna i dagen om man ser till kortare texter. I denna grupp avser 17 av 21 höga betyg publikationer författade på andra språk än svenska.

Kön får inget genomslag i den högsta betygsgruppen, möjligen är männen något överrepresenterade eftersom det är färre män än kvinnor i det totala materialet. 19 betyg avser publikationer författade av män, 23 av kvinnor. 18 av betygen avser skrifter som skickats in av olika forskningsmiljöer. Inom parentes kan sägas att Stockholm dragit till sig fyra höga betyg, Uppsala, Göteborg, Lund, Linköping tre vardera, Umeå två medan Södertörn och Linné inte har någon skrift som tilldelats de två högsta betygen.⁹

Går man över till gruppen med låga betyg, sammanlagt 31 betyg, blir monografierna betydligt färre. Endast sju betyg avser monografier, två på engelska och fem på svenska. I sammanhanget bör understrykas att samtliga betyg avseende monografier som hamnat i denna grupp rör skrifter som pendlar mellan låga och goda betyg, det vill säga skrifter som bara har ett av sina betyg i denna grupp. Endast sex publikationer har båda sina betyg i denna grupp, vilket ytterligare styrker utvärderingens positiva tendens. Av dessa kan fem skrifter räknas som genusforskning. Gruppen innehåller också fler betyg för skrifter som författats av kvinnor än som författats av män: 22 respektive nio.

11 låga betyg avser artiklar, varav fem i tidskrifter med peer review-förfarande, 11 betyg avser bokkapitel och två antologier. Språk har underordnad betydelse bland de lägre betygen: 17 betyg avser skrifter på svenska, 14 betyg avser skrifter på engelska. Inte heller avsändaren får något märkbart genomslag, 17 betyg avser projektfinansierade skrifter och 14 betyg skrifter som skickats in av olika forskningsmiljöer.

En annan modell för att något komma runt problemet med de sakkunnigas olikartade betygssättning är avslutningsvis att urskilja de publikationer som fått högst sammanfattande betyg inom respektive bedömningsgrupp. På detta sätt får vi ett urval av 21 publikationer som tilldelats höga betyg men som något beaktar det subjektiva momentet i varje betygssättning. Att urvalet blir annorlunda än om vi hade valt ut de publikationer som fått de högsta betygen visar sig bland annat genom att tre publikationer i detta urval saknar betyg i den högsta betygsgruppen. Av dessa 21 publikationer är 11 författade av män, 10 av kvinnor, 11 är skrivna på svenska, 10 är skrivna på engelska.

⁹ Dessa siffror avser endast de skrifter som direkt valdes ut av de forskningsmiljöer som deltog i utvärderingen. Av olika skäl har vi valt att inte koda projektledarnas institutionella tillhörighet.

Ser man till publikationstyp markeras dock den höga värderingen av monografin ytterligare: 15 av publikationerna är monografier, tre är artiklar och tre bokkapitel. Noterbart i sammanhanget är att endast två av publikationerna är publicerade i tidskrifter med peer review-förfarande, samt att sex av monografierna är doktorsavhandlingar.

Inte heller tycks forskningens kvalitet hänga samman med frågan om vilket ämne som behandlas. Spännvidden av de behandlade ämnena sträcker sig från ett medellatinskt författarskap över 1800-talets nordiska litteratur till den svenska och amerikanska samtidslitteraturen. Vid sidan av författarrelaterade studier förekommer genre- och motivhistoriska studier. Den ena hälften behandlar svenska texter (10), den andra internationella (mestadels engelska) författarskap (11).

Sammanfattning och kommentar (kvalitetsgranskningen)

Den internationella sakkunnigruppens utvärdering visar först och främst att den svenska litteraturforskningen pågår på en förhållandevis tämligen hög nivå. Som nämnts ovan ligger betygsgenomsnittet vid 4,6, det vill säga mellan "very good to excellent/mycket bra till utmärkt" (5) och "very good/mycket bra" (4). Utifrån de utförliga skriftliga kommentarer som vi har fått in, har vi skäl att tro att medelbetyget till och med är högre så, att vi bör utgå från genomsnittet "mycket bra till utmärkt/very good to excellent" (5).

De flesta skrifter kännetecknas av en hög teoretisk och metodologisk medvetenhet. Forskningens kvalitet kan inte definieras med enkla nyckeltal. Den är oberoende av om man skriver om svenska eller internationella texter, aktuella eller historiska ämnen, om man skriver på engelska eller svenska, om man publicerar sina forskningsresultat i form av monografier eller artiklar i internationella tidskrifter. De sakkunnigas utlåtande visar att det är möjligt att även arbeten som behandlar äldre svenska författarskap kan skattas högt om de lyckas med att förena textanalys med mera allmänna teoretiska ställningstagande och insikter.

Det kan inte påstås att de teman som dominerar de granskade skrifterna saknar samhälllig relevans (oberoende av om relevans förstås som användbarhet eller som betydelse för andra forskningsfält). Tvärtom domineras de av frågor som direkt kan relateras till avgörande samhällsliga utmaningar. Detta gäller för genusforskningen likväl som för medieteoretiska studier och de undersökningar som uppehåller sig vid olika globaliseringsfenomen. Därutöver visar utvärderingen att studier som ägnar sig åt en (kritisk och

historisk) analys av de narrativa strukturer och de mediala praktiker som präglar vår vardag är beroende av den estetiskt inspirerade litteraturteorin för att kunna formulera nya överraskande frågor och infallsvinklar. Materialet visar med andra ord med tydlighet att det är möjligt att använda litteraturvetenskapens retoriska, berättarteoretiska, medieteoretiska och estetiska kärnkompetenser för att analysera mer allmänna kulturella fenomen.

I ljuset av denna potential måste det ändå erkännas att de flesta publikationer som ingår i urvalet rör sig inom ramen för etablerade forskningsfält, det vill säga att de försöker bearbeta ett nytt material utifrån ett givet teoretisk-metodologiskt perspektiv. Även om sådana "appliceringar" arbeten oftast betecknas som solida och grundliga tilldelas de sällan högsta betyg. Detta gäller i synnerhet för publikationer inom forskningsfält med stark förankring i den svenska litteraturforskningen (genusforskningen, litteratursociologi och narratologi). Att enbart applicera kända teoretiska insikter på ett nytt material leder av allt att döma till svaga eller medelgoda värderingar. När det gäller dessa forskningsfält rekommenderar panelen skapandet av nya interdisciplinära och internationella nätverk som i synnerhet ägnar sig åt teoretiska frågor som öppnar för nya infallsvinklar.

Överhuvudtaget finns skäl att fråga sig i vilken mån forskningens goda standard kunde förbättras med hjälp av nya forskningsnätverk, kanske i första hand samarbeten som byggs upp kring tvärvetenskapliga dialoger. Men även institutionernas forskning kunde i våra ögon koordineras på ett bättre sätt. Vi är exempelvis förvånade över att ingen av de tillfrågade institutionerna valde att presentera en genomarbetad forskningsprofil. Intressant hade också varit om de uppmanats att kommentera de utvalda publikationerna i någon form.

Slutligen visar sakkunnigutlåtandena tydligt att monografin fortfarande har ett stort värde som publiceringsform, ett resultat som borde få betydelse för det pågående arbetet med att utforma bibliometriska modeller/instrument som är anpassade för humanistisk forskning och forskningsförmedling (även *The Scientific Committee for the Humanities* inom *Science Europe* har ägnat sig åt detta problem och kommer i juni 2014 genomföra en konferens om "Making research production in the Humanities visible").

När det gäller antologikapitel ledde utvärderingen till ett mer differentierat resultat. Även om både projektledare och institutionsledare tycks uppfatta kapitel i svenskspråkiga böcker och antologier som en viktig del av deras forskningsverksamhet – bokkapitlen utgjorde 43 procent av projektskrifterna respektive 18 procent institutionernas publikationer – fick dessa texter en mer kritisk bedömning än artiklar och monografier av de sakkunniga. Det är möjligt att detta beror på att de sakkunniga inte har läst antologierna i sin helhet. Men det kan också bero på att många svenska an-

tologier fortfarande saknar ett genomtänkt peer review-förfarande. Om antologiernas kvalitet kunde säkerställas med någon form av förhandsgranskning eller med hjälp av mera medvetna redaktionella strategier skulle även bokkapitel kunna få en högre bedömning i de bibliometriska mätningarna. Antologin har trots allt fortfarande en stark ställning inom många humanistiska discipliner.

Slutligen finns anledning att uppmärksamma den tydliga differensen mellan de ämnen som behandlas i doktorsavhandlingar och de ämnen som behandlas i forskningsprojekten. Det är besynnerligt att just doktorsavhandlingar är mera traditionella i sina ämnesval och angreppssätt än andra forskningsarbeten.

INSTITUTIONELLA FÖRHÅLLANDEN

Bilden av den svenska litteraturvetenskapens heterogenitet förstärks när man analyserar tabellerna över lärarkompetens och lärarkapacitet som ingår i de självutvärderingar som skickades in till Universitetskanslerämbetets nationella kvalitetsutvärdering 2012–2013. Uppsala och Stockholm anger över 20 lärare som har anknytning till undervisningen i litteraturvetenskap medan Linköping, Södertörn och Linnéuniversitetet landar på omkring 10 vardera. Skillnaderna i forsknings- och undervisningsmiljöernas storlek visar sig också om man ser till tjänstekategorier och karriärbeteckningar. Det finns betydligt fler professorer, docenter och tillsvidareanställda lektorer i Stockholm och Uppsala än i Södertörn och Linköping. Däremot tycks anställningsgraden, tjänsternas omfattning, vara beroende av de enskilda institutionernas interna politik. Medan Linnéuniversitetet och Umeå universitet uteslutande anger heltidsanställningar kännetecknas situationen vid universiteten i Stockholm, Uppsala och Stockholm av en helt annan spännvidd.

Därutöver visar självutvärderingarna att merparten av de tillsvidareanställda lärarna inte förfogar över mer än 30 procent forskning i tjänsten. Variationen är dock betydande mellan olika tjänstekategorier och lärosäten.

Inom ramen för denna rapport har det tyvärr inte funnits möjlighet att genomföra en mera grundläggande institutionell genomlysning med avseende på ålderstruktur, kommande pensionsavgångar eller mobiliteten bland disputerade forskare. Ett tydligt mönster är emellertid att de större institutionernas personal (Göteborg, Lund, Stockholm, Uppsala) i hög grad rekryteras från den egna doktorandgruppen medan de mindre institutionerna ”importerar” sin fasta personal från de större lärosätena.¹⁰ Ett annat mönster är den nationella rekryteringsbasen. Även om den skandinaviska traditionen på detta område är välkänd sedan tidigare är det ändå överraskande att så få – för att inte säga inga – utländska litteraturvetare anställs vid svenska lärosäten. Inte ens norska och danska forskare har i nämnvärd grad lyckats etablera sig i Sverige. Bilden av ett mer eller mindre slutet, nationellt kretslopp påverkas dock i viss grad om man väger in de moderna språken.

Förteckningen över avhandlingar i ämnet litteraturvetenskap 2003–2013 visar att de yngre forskarna fortfarande är väldigt produktiva. I genomsnitt färdigställs ca 20 avhandlingar per år med en höjdpunkt under perioden

¹⁰ Utöver självutvärderingarna har vi granskat personalförteckningar på institutionernas hemsidor. Denna del av undersökningen utgår uteslutande från de forskningsmiljöer som inbjöds att bidra med skrifter till kvalitetsgranskningen.

2003–2006. Forskningsmiljöernas storlek återspeglas även i detta material. Ungefär 80 procent av avhandlingarna är relativt jämt fördelade på universiteten i Göteborg, Stockholm, Lund och Uppsala. Därefter kommer Umeå med närmare 10 procent, följt av Linköping, Linné, Växjö och Örebro. I våra intervjuer vittnar ämnesföreträdarna om ett högt söktryck till de numera förhållandevis få doktorandtjänster som utlyses.

De moderna språken uppvisar ett liknande mönster. Förteckningen över avhandlingar med litteraturvetenskaplig inriktning i engelska, tyska, franska och spanska visar att det har lagts fram minst 12 avhandlingar per år under perioden 2008–2014. Fältet domineras av avhandlingar med engelska ämnen (ca 40 procent), följt av tyska och franska (ca 20 procent vardera) och spanska (knappt 10 procent). Men mörkertalet är sannolikt stort eftersom listan inte är fullständig vad gäller litteraturforskningen inom övriga språk vid svenska lärosäten, såsom slaviska språk, italienska, arabiska och kinesiska, med flera.

Ett annat intryck är slutligen att även forskarutbildningen förändras fortlöpande vid många lärosäten, delvis som en följd av institutionella nybildningar, delvis som en följd av krympande forskarutbildningar, delvis som en följd av gemensamma initiativ, som exempelvis arbetet i riktning mot att etablera en nationell doktorandutbildning (<http://lnu.se/amnen/litteraturvetenskap/nationella-hemsidan>).

Forskningsfinansiering

Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet har tillhandahållit ett omfattande underlag kring litteraturvetenskapliga forskningsansökningar under den senaste tioårsperioden. Materialet förtjänar egentligen en egen utvärdering som går djupare in i frågan om forskningsfinansieringens betydelse för de tematiska förskjutningar som kan spåras inom ämnet över den senaste tioårsperioden.

Här uppmärksammas främst två förhållanden. För det första att litteraturvetarna nästan uteslutande ansöker om mindre projekt – oftast soloprojekt – kring avgränsade forskningsuppgifter. Större utlysningar, såsom Riksbankens Jubileumsfonds programstöd och Vetenskapsrådets rambidrag, har inte i någon högre grad lockat litteraturvetare. Ett undantag är Vetenskapsrådets särskilda utlysning kring Människans behov och bruk av fiktion (2010) som drog till sig ett fyrtiotal ansökningar.

För det andra att beviljningsgraden är påfallande låg. Särskilt bekymmersamt är det på Riksbankens Jubileumsfond där befintlig statistik över den senaste tioårsperioden visar att litteraturvetarna ligger stadigt under

10 procent och att de har påfallande svårt att hävda sig mot framför allt språkvetarna, vars ansökningar behandlas i samma beredningsgrupp. Situationen på Vetenskapsrådet ser annorlunda ut, även om beviljningsgraden är ungefär densamma. Ungefär hälften av de i genomsnitt 114,2 projektansökningar som under perioden 2007–2011 årligen behandlades av beredningsgruppen för estetiska vetenskaper ämnesklassades som litteraturvetenskap. Av dessa beviljades i medeltal 4,6 forskningsmedel. Trenden är positiv sett över perioden, från tre beviljade ansökningar 2007 till sex beviljade ansökningar 2011, samtidigt som den totala ansökningsmängden minskar något, från 116 till 94. Detta får av naturliga skäl betydelse för beviljningsgraden. 2007 var den fem procent bland litteraturvetarna medan den 2011 hade stigit till 12,5 procent. Ökningen skedde dock inte på andra estetiska ämnens bekostnad utan följer kurvan för beredningsgruppen som helhet: 2007 var den sex procent för estetiska vetenskaper, 2011 uppgick den till 13 procent.

Sammanfattningsvis kan konstateras att materialet från forskningsråden säger mindre om ansökningarnas kvalitet än om den hårda konkurrensen, som delvis beror på anställningsvillkor och tjänstestruktur, det vill säga att många universitetsanställda forskare har lite tid för forskning i tjänsten och därför är beroende av extern finansiering för att kunna lätta på undervisningsbördan. Både Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond vittnar dessutom om ett ökat söktryck de senaste åren, 2011–2014. Som en följd av detta har Riksbankens Jubileumsfond nyligen infört restriktioner för att minska antalet ansökningar.

Litteraturforskarnas publiceringsmönster (bibliometrisk analys)

I samband med utvärderingen genomförde Vetenskapsrådet en övergripande studie av hur svensk litteraturvetenskap publicerar sig. Studien baserar sig främst på databasen *SwePub*, som är ett aggregat av svenska lärosätens och övriga offentligt finansierade forskningsinstitutioners publiceringsdatabaser. Det gjordes även försök att identifiera svensk litteraturforskning i *Web of Science*, som till skillnad från *SwePub* också innehåller uppgifter om citeringar. Antalet svenska publikationer i *Web of Science* är dock så lågt att det inte är meningsfullt att redovisa några citeringsbaserade indikatorer för

dessa.¹¹ I en del fall har det också gått att jämföra siffrorna för litteraturvetenskap med motsvarande statistik för publikationer i disciplinen historia.

Totalt utgör publikationerna inom litteraturvetenskap tre procent av det sammanlagda antalet ämnesklassade publikationer i *SwePub*, motsvarande siffra för historia är 3,5 procent. Tabell 1 visar antalet författare per publikation. Inom litteraturvetenskap har över 90 procent av de inrapporterade publikationerna en ensam författare och samarbeten mellan fler än tre författare är mindre än en procent. Motsvarande andelar inom historia är 85 respektive två procent. Dessa procenttal kan jämföras med kolumn 6 som anger siffrorna för databasen som helhet där 36,5 procent av publikationerna har en ensam författare och hela 7,4 procent fler än sju författare.

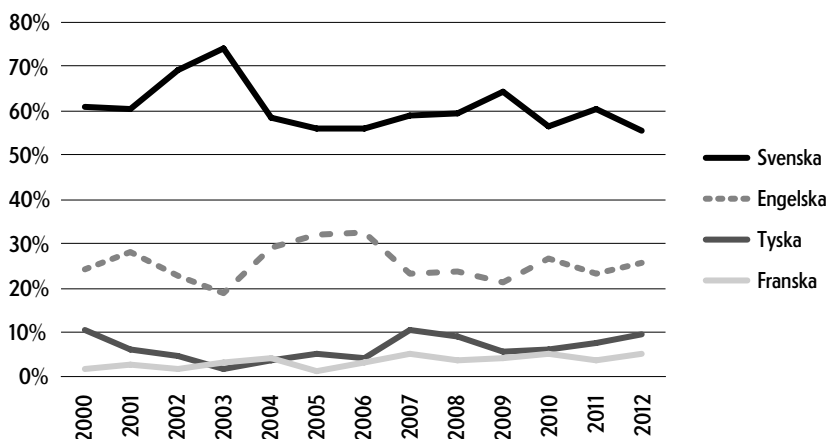
Tabell 2. Antal författare på publikationer inom litteraturvetenskap publicerade på 2000-talet

Antal författare	Litteraturvetenskap		Historia		SwePub
	Antal	Andel	Antal	Andel	Andel
1	3707	91,8%	4981	85,6%	36,5%
2	230	5,7%	548	9,4%	17,9%
3	60	1,5%	174	3,0%	14,5%
4	23	0,6%	66	1,1%	10,1%
5	9	0,2%	16	0,3%	6,5%
6	3	0,1%	14	0,2%	4,4%
7	4	0,1%	8	0,1%	2,8%

De fyra största publiceringsspråken är svenska, engelska, tyska och franska. Figur 1 visar hur deras respektive andelar inom litteraturvetenskap utvecklas under perioden. Inom historia är andelen svenska publikationer ungefär lika stor som inom litteraturvetenskap medan andelen engelskspråkiga publikationer är något högre.

¹¹ För detaljer kring studiens uppläggning, metodologiska vägval och statistiska underlag hänvisas till Henrik Aldberg, *Hur publicerar sig svensk litteraturvetenskap*, Vetenskapsrådet, diarienummer: 353-2013-6960. Detta grunddokument innehåller fler tabeller och diagram än vad vi har funnit meningsfullt att redovisa i denna rapport. En avgörande svaghet med *SwePub* som måste understrykas är att den bygger på de registrerade lärosätenas egen inrapportering – i realiteten enskilda forskares initiativ – och att rapporteringsfrekvens och rapporteringspraktik väsentligen skiljer sig åt från lärosäte till lärosäte. Resultaten skall alltså värderas med viss försiktighet.

Figur 1. Andelen publikationer publicerade på de fyra största språken i litteraturvetenskap

SwePub ger också möjlighet för de registrerade lärosätena att klassa innehållet i en publikation som en av tre typer: peer review, övrigt vetenskapligt och övrigt (populärvetenskap, debatt, etc.). De två första typerna vänder sig i första hand till vetenskapssamhället medan den sista typen vänder sig till allmänheten (även om det finns all anledning att anta att gränserna mellan vetenskaplig och annan typ av publik inte är lika skarpa inom litteraturvetenskapen som inom naturvetenskapen och viss samhällsvetenskap).

Tabell 2 redovisar antalet publikationer i respektive kategori. Som framgår av tabellen redovisas doktors- och licentiatavhandlingar som en separat kategori.

Tabell 3. Antal publikationer klassade i de olika innehållstyperna.

Innehållstyp	Litteraturvetenskap		Historia		SwePub
	Antal	Andel	Antal	Andel	Andel
Övrigt vetenskapligt	2231	55%	3790	65%	29%
Övrigt (populärvetenskap, debatt)	932	23%	886	15%	8%
Refereegranskat	687	17%	878	15%	56%
Doktorsavhandling	186	5%	262	5%	8%

Siffrorna kan brytas ned ytterligare eftersom de registrerade lärosätena också kan ange vilken publikationstyp som en publikation har. Här blir det

tydligt att de kortare texterna dominerar: 30 procent är artiklar, 27,5 procent bokkapitel, 17,7 procent recensioner. Böcker och avhandlingar utgör sammantaget ca 10 procent. Siffror för historia följer ungefär samma mönster. En intressant iakttagelse för litteraturvetenskap är dock att sett över den senaste tioårsperioden ökar bokkapiteln på bekostnad av artiklar och recensioner, medan antalet böcker och avhandlingar förblir ungefär konstant.

Tabell 4. Tidskrifter ordnade efter det totala antalet publikationer klassade som litteraturvetenskap

Titel	Referee-		Övrigt	Totalt
	granskade	vetenskapligt		
Samlaren	45	182	3	230
Tidskrift för litteraturvetenskap	52	64	19	135
Svenska Dagbladet	1	13	117	131
Gefle Dagblad	0	0	98	98
Bücher-Livres. Supplément du Tageblatt	0	68	0	68
Litteraturens historia i Sverige	0	18	30	48
Moderna språk	22	14	1	37
Falu Kuriren	0	1	34	35
Parnass	1	17	10	28
Södertörn Academic Studies	0	28	0	28

Tittar man närmare på vilka tidskrifter som litteraturvetarna väljer att publicera sig i, kan det också vara lämpligt att väga in vilken kategori som publikationerna tillhör. Tabell 4 visar de 10 största tidskrifterna om man ser till det totala antalet artiklar medan Tabell 5 visar motsvarande lista med avseende på förhandsgranskade artiklar. Som framgår av Tabell 4 ligger sammantaget tonvikten vid icke-förhandsgranskade publikationstyper och publikationer som inte praktiserar någon form av peer review-förfarande. Till exempel finns tre dagstidningar bland de tio vanligaste tidskrifterna. Noterbart är också att *Samlaren*, *Tidskrift för litteraturvetenskap* och *Moderna språk* återfinns i båda tabellerna. Om man i stället tittar närmare på böcker, kapitel och samlingsverk är de vanligaste förlagen Norstedts, Symposion och Studentlitteratur.

Tabell 5. Tidskrifter ordnade efter antalet refereegranskade publikationer klassade som litteraturvetenskap

<i>Titel</i>	<i>Referee- granskade</i>	<i>Övrigt vetenskapligt</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Totalt</i>
Tidskrift för litteraturvetenskap	52	64	19	135
Samlaren	45	182	3	230
Moderna språk	22	14	1	37
Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning	12	7	2	21
Studia Neophilologica	10	6	1	17
Nordic Journal of English Studies	8	2	0	10
Edda. Nordisk tidsskrift för litteraturforskning	7	12	0	19
English Studies in Africa	7	0	1	8
Metzler Lexikon DDR-Literatur	7	0	0	7
American Studies in Scandinavia	6	1	0	7

Ser man avslutningsvis lite närmare på svenska artiklar som klassats som litteratur i *Web of Science* under 2000-talet, kan konstateras att de pendlar mellan sex och 35 per år. Motsvarande siffror för historia är fem och 50 per år. Intressant är dock att medan antalet artiklar i historia ökar något, uppvisar litteraturvetenskapen en motsatt trend. Antalet är störst i början för att sedan minska något. Med detta sagt skall understrykas att humaniora har dålig täckning i *Web of Science*. De flesta tidskrifter som ingår är engelskspråkiga vilket förklarar det låga antalet publikationer. Fördelas resultatet på tidskrifter framgår att *Moderna språk* och *Studia Neophilologica*, vars redaktionsråd uteslutande består av forskare från svenska lärosäten, dominerar kraftigt.

Tabell 6. De vanligaste tidskrifterna för svenska publikationer klassade som Literature (Data från Science Citation Index – Thomson Reuters)

<i>Tidskrift</i>	<i>Antal artiklar</i>
Moderna Språk	111
Studia Neophilologica	61
English Studies	15
Poetics	9
Notes And Queries	8
Orbis Litterarum	8

Sammanfattningsvis kan konstateras att den svenska litteraturforskningens övergripande publiceringsmönster överensstämmer ganska väl med utvärderingens urval. Både publiceringsformernas mångfald och svårigheten att dra upp en skarp gräns mellan vetenskapliga- och utåtriktade publiceringar markerar ytterligare. Den omtalade "solistkulturen" blir också tydlig när litteraturvetenskapen utsätts för bibliometrisk granskning, liksom det faktum att forskningen i stor utsträckning pågår inom den nationella ramen. Även publikationer på andra språk än svenska i tidskrifter med täckning i *Web of Science* kan i och med *Moderna språks* och *Studia Neophilologica*s dominerande ställning i någon mening knytas till det svenska universitetssystemet.

Jämförelsen med ett annat gammalt humanistiskt bildningsämne – historia – visar att detta mönster inte på något sätt är unikt för litteraturvetarna. Även historiker arbetar främst på egen hand och publicerar sig i stor utsträckning på svenska i icke-förhandsgranskade tidskrifter. Däremot avviker både litteraturvetare och historiker radikalt om man ser till det totala antalet ämnesklassade publikationer i *SwePub*.

Intervjuerna

I samband med utvärderingen genomförde panelens sekreterare Urban Lundberg en serie intervjuer med företrädare för ett antal av de forskningsmiljöer som medverkar i utvärderingen, samt representanter för litteraturvetenskapen i Vetenskapsrådets och Riksbankens Jubileumsfonds respektive beredningsgrupper. Alla intervjuer utom en bandades och transkriberades med följd att det handlar om ett mycket omfattande material som sammantaget ger mycket värdefulla inblickar i svensk litteraturforskning. För att etablera någorlunda jämförbara utlåtanden "semistrukturerades" intervjuerna på så vis att de utgick från likartade frågor med öppna svarsmöjligheter. Vid behov anpassades frågorna efter intervjuförloppet. Utgångspunkten var vidare att intervjuerna skulle beröra de utmaningar och förändringsprocesser som ämnet anses stå inför, exempelvis internationalisering, utvärderingar och andra krav på anpassning till ett föränderligt akademiskt landskap.¹²

¹² Intervjuerna pågick i genomsnitt 2 timmar. Följande personer intervjuades: Göteborgs universitet: Håkan Möller (Professor i litteraturvetenskap), Mats Malm (Professor i litteraturvetenskap), Mats Jansson (Professor i litteraturvetenskap), Gunilla Hermansson (Universitetslektor i litteraturvetenskap), Eva Borgström (Universitetslektor i litteraturvetenskap); Linköpings universitet: Kristina Fjelkestam (Biträdande professor i litteraturvetenskap); Lunds universitet: Anders Ohlsson (Prefekt och professor i litteraturvetenskap); Stockholm universitet: Anders Cullhed (Ställföreträdande prefekt och professor i litteraturvetenskap); Uppsala universitet: Ann Öhrberg (Prefekt och docent i litteraturvetenskap); Umeå universitet: Annelie Bränström Öhman (Professor i litteraturvetenskap); Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap: Sara Danius (Professor i litteraturvetenskap); Riksbankens Jubileumsfonds beredningsgrupp med ansvar för bl.a. litteraturvetenskap: Boel Westin (Professor i litteraturvetenskap).

Andra teman som togs upp till diskussion gällde a) kravet att i högre grad än tidigare publicera sig på engelska eller andra språk och i andra former än tidigare – till exempel tidskriftsartikeln i förhållande till monografin, b) litteraturforskarens ställning i offentligheten, c) tvärvetenskapliga satsningar samt möjligheten och benägenheten att utforma större forskargrupper, d) synen på nya institutionsbildningar som exempelvis medie- och kommunikationsvetenskap, film- och teatervetenskap och genusvetenskap, e) den växande betydelsen av extern finansiering, f) förhållandet mellan forskning och undervisning, g) de institutionella strategier som etablerats för att hantera dessa interna och externa utmaningar och förändringsprocesser.

Den heterogenitet som skisserades ovan, och som kan sägas vara utmärkande för svensk litteraturforskning, framträder även tydligt i intervjuerna. Naturligtvis bedömdes ämnets nuvarande status och framtida utveckling olika av olika ämnesföreträdare. Intervjувaren rymmer såväl djup förstämning över sakernas tillstånd som förhoppningar om att en grundläggande förändring äntligen skall komma till stånd. Inte heller rådde någon enighet om hur de teman och externa förändringsprocesser som intervjuerna kretsade kring skall värderas och hanteras. Ett intryck är att kritiken är skarpare när den formuleras av företrädare för mindre enheter och att de större forskningsmiljöerna av förklarliga skäl har en bredare repertoar till sitt förfogande.

Det är inte heller överraskande att många av stickorden som genomsyrar de återkommande debatterna kring den svenska litteraturvetenskapens kris även upprepades under intervjuerna (se 1.2.). Men i motsats till dessa polemiska debatter verkar ämnesföreträdarna vara klara över att det inte är möjligt att ge enkla och endimensionella svar på frågor om ämnets internationalisering och publiceringsvanor, eller dess förhållande till den bildade allmänheten. Så gott som alla informanter pläderade för en mångfaldig ämneskultur där monografier över svenska författarskap tillåts samexistera med abstrakta, probleminriktade artiklar i internationella tidskrifter, där både populärvetenskap och avancerad teoriproduktion äger sin plats.

Nästan alla informanter delade också den självkritiska observationen att fältet fortfarande domineras av en svenskspråkig forskning som kretsar kring nationella ämnen. Ännu mera signifikant är informanternas bedömning när det gäller betydelsen av tvärvetenskapliga satsningar. Återigen var det ingen som betvivlade nyttan av samarbeten över disciplingränserna, som inte bara skulle bidra till att bryta upp den ofta kritiserade "solistkulturen", utan även bidra till att ämnets kunskapsproduktion blir mer angelägen för andra discipliner och vetenskapsområden. Men även om det hänvisas till dylika initiativ vid de enskilda institutionerna stannar de flesta informanterna vid slutsatsen att man än så länge har varit alltför reaktiv. Detta

resultat är på sätt och vis överraskande eftersom litteraturvetenskapen vid de flesta lärosäten numera ingår i enheter som egentligen borde främja etableringen av bredare disciplinöverskridande forskningsmiljöer.

Sammanfattning och kommentar (institutionella förhållanden)

Sammantaget förmedlar även intervjuerna intrycket att svensk litteraturvetenskap befinner sig i ett slags brytningstid där de flesta ämnesföreträdare talar om nödvändigheten av strukturella reformer men samtidigt saknar genomtänkta åtgärdsförslag. Många tycks också tro att anpassningen till nya villkor skall ske automatiskt med hjälp av yngre generationer som redan från början tvingas inta en aktiv hållning till de språk- och publiceringsfrågor som associeras med ämnets pågående förändring. Här finns dock all anledning att fundera över om inte ämnet har mycket att vinna på ett mer medvetet strategiarbete på institutionsnivå, där uppgiften först och främst är att bryta upp den "solistkultur" som ämnesföreträdarna själva beklagar och skapa förutsättningar för bredare samarbeten inom ramen för större forskargrupper.

Ett annat huvudintryck – från både intervjuer och annat underlag – är att rådande forskningsorganisation är starkt förknippad med de specifika anställningsvillkoren vid olika lärosäten, som reducerar forskningsandelen till knappt 30 procent – på vissa lärosäten och för vissa tjänstekategorier betydligt lägre än så. Denna, i jämförelse med vad som gäller i Danmark eller Norge, nästan skrämmande låga andel lämnar varken plats för tvärvetenskapliga initiativ eller bearbetning av större projekt- eller programansökningar. Resultatet blir att de flesta forskare hänvisas till att ansöka om mindre soloprojekt där utdelningen är liten. Beviljningsgraden för litteraturvetare på både Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet överstiger sällan tio procent.

Även om internationalisering är ett vanligt *buzzword* i utvärderingsrapporter som denna förtjänar det att nämnas också i detta sammanhang. Intervjuerna med ämnesföreträdarna visade dock att begreppet bör förstås på ett mer differentierat sätt än vad som vanligen är fallet. I korthet likställs det som regel med en enkel språk- och relevansproblematik – oron för att bli en andra klassens forskare på engelska, avsaknaden av en internationell publik för texter om svenska författare, etc. Men här kan man tänka sig betydligt mer konstruktiva och produktiva definitioner, som tar fasta på forskningens former och innehåll. Internationalisering betyder alltså inte endast

att publicera artiklar på andra språk än svenska (vilket ofta bara innebär att man byter en nationalfilologi mot en annan), eller ens publiceringskanalens geografiska placering, utan även att ingå i internationella forskningssamarhang som kretsar kring likartade teoretiska eller historiska problemområden. Självklart förfogar många svenska litteraturforskare över goda internationella nätverk, det finns det många exempel på i underlaget till denna rapport. Det är dock viktigt att institutionalisera dessa samarbeten så att de på ett mer grundläggande sätt ges möjlighet att prägla institutionernas forskningsverksamhet. Just doktorandutbildningen kan vara ett gott medel för att stimulera kommande forskargenerationer till att utveckla nätverk på tvärs av nationsgränserna. Initiativet med en nationell doktorandutbildning bör i våra ögon vidareutvecklas i internationell riktning, vilket också kan komma involverade seniorforskare till godo.

Även om internationalisering i våra ögon inte kan reduceras till ett språkligt problem är det avgörande att forskningsfinansiärerna fortsätter garantera medel för språkgranskning. I sammanhang skall också påpekas att inte enbart engelskspråkiga publikationer utan även publikationer på andra språk bör ses som meriterande.

När det gäller institutionernas forskningsverksamhet observerar vi en tydlig skillnad mellan å ena sidan universitetens uttalade ambitioner, och hur olika forskningsmiljöer beskrivs på hemsidor och i andra dokument, och å andra sidan forskningens faktiska inriktning. Trots att de senaste årens institutionssammanslagningar och regelrätta nybildningar egentligen borde underlätta uppkomsten av problemorienterade forskningsnätverk domineras fältet fortfarande av verksamhetsorienterade soloprojekt. För att tvärvetenskapliga och internationella samarbeten med viss varaktighet skall uppstå krävs både uttryckliga målsättningar och tydliga incitament.

Även ansökningskulturen kunde ges ett bättre institutionellt stöd. I ljuset av litteraturvetarnas relativt begränsade framgångar när det gäller projektansökningar (framför allt i Riksbankens Jubileumsfonds olika utlysningar) framstår det som en väsentlig uppgift att finna former för att förbättra ansökningarnas kvalitet.

För att nå ut i den vetenskapliga offentligheten är det avslutningsvis viktigt att synliggöra den egna forskningen. Vi är förvånade över att den svenska litteraturforskningen inte har dokumenterats på ett mera genomtänkt och professionellt sätt (databaser över vetenskapliga publiceringar såsom *SwePub* och *Diva* är inte fullständiga när det kommer till monografier, antologier, bokkapitel och artiklar i litteraturvetenskap).

SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

Utvärderingen har visat att den svenska litteraturvetenskapen – såsom den representeras i vårt urval – pågår på en tämligen hög nivå. Våra rekommendationer gäller sålunda inte enskilda forskares eller enskilda institutioners beteenden eller verksamhetsformer, utan skall snarare ses som förslag till mer generella strukturella åtgärder med i bästa fall långsiktiga konsekvenser.

Utgående från vår grundläggande bedömning att fältets mångfaldighet framstår som en påtaglig styrka som är viktig att slå vakt om, har vi stannat vid följande rekommendationer som alla syftar på övergripande villkor och institutionella strategier.

All kvalitetsgranskning vilar självklart på föreställningen om både interna kvalitetskriterier – exempelvis teoretisk och metodologisk medvetenhet – och externa kvalitetskriterier, som öppenhet mot omvärlden och angränsande discipliner. Utvärderingen har visat att svensk litteraturvetenskap bedrivs med en hantverksskicklighet som håller internationell standard. De generella omdömena är som regel uppskattande och få sakkunniga riktar kritik på strikt vetenskapliga grunder. Däremot uppfattar vi det som att många sakkunnigutlåtanden pekar på en bristande extern relevans, som när de i sina slutkommentarer talar om "traditionella", "grundliga" och "solida" studier som inte tar sig an eller aktualiserar nya forskningsproblem.

Litteraturvetenskapens relevans har historiskt förknippats med det egna nationella arvet. Enligt detta synsätt bestod nationalfilologins uppgift i att upprätthålla kunskapen om litteraturhistoriens utveckling och enskilda författarskaps särskilda värde. I synnerhet när vi tittar på svenska doktorsavhandlingar i litteraturvetenskap över den senaste tioårsperioden får vi en känsla av att denna tradition, och förståelse av litteraturvetenskapens huvuduppgift, fortfarande är väldigt stark i Sverige.

Som ovan betonats flera gånger innebär inte detta nödvändigtvis att den svenska litteraturvetenskapen står och stampar på samma fläck. Tvärtom har man lyckats påfallande väl med att kombinera aktuella poetologiska synvinklar med tolkningen av både äldre och nyare författarskap. I jämförelse med Danmark och Norge, där ansvaret för den egna litterära traditionen försumrats på senare år, kan denna förkärlek för att närma sig den svenska litteraturen utifrån ständigt nya teoretiska och politiska perspektiv mycket väl ses som en styrka.

Frågan är emellertid om denna disciplinära självförståelse verkligen svarar mot de utmaningar som de humanistiska disciplinerna står inför i dag. Exempelvis har flera vetenskapspolitiska rapporter både i USA och i

Europa hänvisat till den stora betydelse som humanistisk forskning kan få om den förmår att öppna sig mot ett bredare komplex av interdisciplinära frågeställningar och nya forskningsobjekt.¹³ Öppningen mot angränsade kulturvetenskapliga problemfält betyder i våra ögon inte att man ger upp traditionella forskningsområden eller den litteraturvetenskapliga kärnkompetensen. Tvärtom visar till exempel ett aktuellt dokument av *The European Science Foundation – "Cultural Literacy in Europe today"* (Science policy briefing 48: 2013) att äldre ämnestraditioner kan ges ny betydelse och vikt om de används inom ramen för vidare forskningsfrågor:

Literary Cultural Studies [LCS] researchers are now concerned rather with four essential conceptual elements, using them to describe, analyse and evaluate what may broadly be called the symbolic dimension of humanity's relationship with material reality. The four elements are textuality, rhetoricity, fictionality and historicity. These concepts both represent crucial structures and processes at work in cultural objects and at the same time offer key techniques for understanding them. Working often together or in comparative engagement, they indicate ways in which all knowledge, all social activity, can be read.¹⁴

Detta är naturligtvis bara ett av många möjliga perspektiv. Men om man tittar på den svenska litteraturvetenskapen som ett mångfaldigt fält hittar man få exempel som pekar i denna riktning (även om det självfallet finns enskilda projekt som grundas i tvärvetenskapliga frågeställningar). Verks- och författarstudierna är i tydlig majoritet. Det behöver inte råda något direkt motsatsförhållande mellan dessa angreppssätt. Tvärtom kan man på goda grunder argumentera för att den höga semiotiska, medieteorietiska, filologiska, retoriska, narratologiska och historiska kompetens som är utmärkande för svensk litteraturforskning gott kan inordnas i bredare kulturvetenskapliga forskningsprogram. Inte minst skulle sådana vidare frågeställningar väcka ett större intresse utanför litteraturvetenskapen i snäv mening än de författar- eller textorienterade undersökningar som dominerar underlaget till denna rapport och som oftast bedrivs i form av soloprojekt.

Mer generellt finns ett behov av att diskutera litteraturvetenskapens beredskap att förhålla sig till de samhällseliga utmaningar som diskuteras i den samtida forskningspolitiken. I Sverige har bland annat Sverker Sörlin och

¹³ Se den amerikanska vetenskapsakademiens rapport *The Heart of the Matter: The Humanities and Social Sciences for a vibrant, competitive, and secure nation* (2013) samt de diskussioner som förs i anslutning till EU:s nya forsknings- och innovationsprogram *Horizon 2020*.

¹⁴ The European Science Foundation, "Cultural Literacy in Europe today", *Science policy briefing 48*, 2013, s. 6. (www.cost.eu/media/newsroom/cultural_literacy).

Anders Ekström argumenterat för att humaniora i högre grad bör öppnas mot andra vetenskapsområden.¹⁵

Även om denna utvärdering har kunnat visa att svensk litteraturforskning håller en hög kvalitet måste det också understrykas att alla forskningsinstitutioner – inte bara universitet och forskningsmiljöer utan även forskningsfinansiärer – mera medvetet borde arbeta för att utveckla dess framtida potential och förnyelse. Och även om situationen har förändrats på många sätt sedan den senaste stora utvärderingen av svensk litteraturforskning 2006 visar utvärderingens resultat att det fortfarande finns behov av ett genomtänkt institutionellt strategiarbete. Mot bakgrund av dessa observationer går rapportens rekommendationer ut på att föreslå ett antal institutionella strategier som kan bidra till att stärka den goda svenska litteraturforskningens externa relevans samt till att öka dess synlighet och förmåga att adressera samhällseliga utmaningar.

Publiceringsstrategier

Den översikt av den svenska litteraturforskningens publiceringsmönster som Vetenskapsrådet tog fram i anslutning till vårt arbete framstår inte som helt tillfredställande. Långt ifrån alla publikationer har inrapporterats till de relevanta databaserna och vissa lärosäten är betydligt bättre representerade än andra. Utvärderingen har trots allt visat att publikationsverksamheten inom den svenska litteraturvetenskapen är hög. Vidare bekräftas publiceringsmönstrens bredd och mångfaldighet, vilket bör ses som en styrka. Bara i ett hänseende, antalet författare per publikation, är forskningsfältet förvånansvärd endimensionellt. Hela forskningsverksamheten verkar med andra ord utgå från enskilda forskares initiativförmåga. Ett undantag är den tämligen höga andelen antologikapitel som ändå vittnar om viss kollektiv aktivitet.

I stort representerar alltså publiceringsmönstren den svenska litteraturvetenskapens differentierade mångfald. De sakkunnigas skriftliga omdömen tyder emellertid på att det fortfarande saknas ett medvetet strategiskt tänkande när det gäller själva publiceringspraktiken. Självfallet bör pedagogiska och litteraturhistoriska studier av svenska författarskap publiceras på svenska även i framtiden. Här fyller litteraturforskningen en viktig funktion. Givet intresset för den egna litteraturen och den egna litteraturhisto-

¹⁵ Anders Ekström & Sverker Sörlin, *Alltings mått: Humanistisk kunskap i framtidens samhälle*, Norstedt, Stockholm, 2012.

rien som dokumenterats i denna rapport föreligger ingen risk att svenska kommer att försvinna som vetenskapsspråk inom svensk litteraturforskning. Däremot finns skäl att understryka att skrifter – inte bara artiklar utan även monografier – som vänder sig till en internationell vetenskaplig läsekrets borde publiceras på engelska i en helt annan utsträckning än vad som är fallet i dag.

Sammanfattningsvis finns återigen anledning att betona vikten av att slå vakt om publikationsformernas mångfald. Det skulle vara synd (och knappast ändamålsenligt) om variationen gick förlorad som en följd av att fältet i högre grad börjar regleras med hjälp av endimensionella men icke desto mindre kraftfulla bibliometriska instrument. Därför är det desto viktigare att även humanister inför varje enskild publicering noga överväger olika publikationsformers publik, funktion och cirkulationsmöjligheter.

Som skrivits ovanför präglades den polemiska debatten kring den svenska litteraturvetenskapen ofta av ett dikotomiskt ”antingen-eller”-tänkande. Detta gäller i synnerhet diskussionen som fördes kring internationella publiceringsstrategier och litteraturforskningens plats i offentligheten. För att göra det helt tydligt: Det är möjligt att publicera sig på både engelska, eller andra världsspråk, och svenska, att skriva både för en vetenskaplig publik och för en bredare allmänhet.

Forskningsfinansiärerna rekommenderas:

- att i dialog med de aktiva forskarna på fältet utveckla bibliometriska instrument som verkligen tar hänsyn till publiceringsmönstrets värdefulla mångfald.
- att upprätthålla stödet för de tidskrifter som lyckats skapa ett peer review-förfarande och som lyckats stärka sin internationella relevans.

Institutionernas rekommenderas:

- att utveckla genomtänkta och explicita publiceringsstrategier som tar hänsyn till språk, publikationsform och distributionskanaler.

Internationaliseringsstrategier

Frågan om internationalisering är intimt förknippad med de aspekter kring publicering och publiceringsmönster som redan diskuterats ovan. Dessa kommer inte att upprepas här. Behovet att internationalisera forskningen berör emellertid en hel rad andra aspekter som kräver ett medvetet strategiarbete.

Som betonats visar kartläggningen att många svenska litteraturforskare redan deltar i internationella samarbeten och internationella nätverk. Detta

blir även synligt om man tittar närmare på deras publiceringspraktik. Däremot rymmer underlaget till rapporten få exempel på strategier som kan bidra till att institutionalisera dessa samarbeten. Intervjuerna med de ämnesansvariga tyder på att internationalisering vanligtvis likställs med just publiceringsspråk och publiceringsvanor. Om man däremot anammar ett mera differentierat internationaliseringsbegrepp, som även innefattar internationellt samarbete och det sätt på vilket forskningen utvecklas i olika riktningar, blir bilden delvis annorlunda. Bland annat förskjuts ansvaret från den enskilde forskaren till forskningsmiljöerna där han eller hon ingår och deras förmåga att underlätta både doktoranders och seniorforskares mobilitet (organiserade utbyte), samt att etablera institutionaliserade nätverk med ambitionen att utarbeta gemensamma projekt- och programansökningar.

Forskningsfinansiärerna rekommenderas:

- att utlysa program som kräver en internationell dimension i det sätt på vilket forskningen organiseras.
- att undersöka behovet och möjligheten för samfinansierade program.
- att utlysa medel för språkgranskning (även om vi anser att internationalisering inte kan reduceras till ett språkproblem).

Institutionerna rekommenderas:

- att skapa former för att underlätta doktoranders och seniora forskares mobilitet (organiserade utbyten), samt etableringen av institutionaliserade forskningsnätverk med kraft och förmåga att utarbeta gemensamma ansökningar.
- att i högre utsträckning än i dag utlysa tjänster internationellt.

Forskningsorganisation

I samtliga intervjuer beklagades de rådande anställningsvillkoren och den rådande tjänstestrukturen som ger alldeles för lite utrymme åt forskning. I tydlig kontrast till Danmark och Norge där forskningstiden ofta uppgår till 50 procent förfogar de flesta lektorer (men också vissa professorer) vid svenska universitet och högskolor över en stark begränsad forskningstid – i genomsnitt 30 procent. Eftersom forskarna i realiteten är beroende av externa medel för att finansiera sin forskning är det inte förvånande att ansökningsfrekvensen är så pass hög och att beviljandegraden är så pass låg.

Mot denna bakgrund finns anledning för institutionerna att etablera rutiner för att säkerställa ansökningarnas kvalitet (till exempel med hjälp av seminarier där enskilda forskare får möjlighet att ventiler sina ansökningar).

Behovet av sådana åtgärder aktualiseras inte minst av att Riksbankens Jubileumsfond sedan 2014 har vidtagit åtgärder för att begränsa antalet ansökningar.

Utöver detta behövs incitament för att etablera samarbete tvärs över disciplin- och nationsgränserna och mellan olika lärosäten. Självfallet existerar en mängd sådana nätverk men de borde synliggöras på institutionell nivå och understödjas av forskningsråden. Detsamma gäller främjandet av en mera probleminriktad litteraturforskning som även kan bidra till att artikulera och skärpa forskningsmiljöernas profil (se ovanför). Det kan handla om allt från komparativa frågeställningar över intermediala undersökningar till fakultetsövergripande samarbeten mellan humanister och samhällsvetare och naturvetare, samt ett ökat samröre med sektorer utanför universitet.

Sådana probleminriktade projekt skulle också göra det möjligt att i högre utsträckning än i dag ansöka om projektmedel hos andra forskningsfinansiärer än Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond. Här finns dessutom en relativt outnyttjad internationell potential. I dag är det av allt att döma få svenska litteraturforskare som på allvar konkurrerar om europeiska forskningsmedel.

Forskningsfinansiärerna rekommenderas:

- att utlysa en bredare uppsättning forskningsprogram som främjar problemorienterade tvärvetenskapliga samarbetsformer.
- att säkerställa att det finns möjlighet att ansöka om pengar för doktorandtjänster inom ramen för större forskningsprogram.

Institutionerna rekommenderas:

- att säkerställa bättre möjligheter för forskning i tjänsten.
- att ge institutionellt stöd för ansökningar och att skapa fungerande instrument för att säkerställa ansökningarnas kvalitet.
- att utnyttja redan etablerade institutionella ramar för främjandet av tvärvetenskapliga forskningsprojekt och forskningsprogram.
- att initiera förnyande forskningsprojekt och forskningsprogram.

Forskarutbildningen

Forskarutbildningen har inte bara till uppgift att utbilda nya forskare. Den skall också vara en plats där nya frågor ställs och nya perspektiv dras upp. Det senare verkar inte vara fallet i Sverige i dag. I jämförelse med projektansökningarna till Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond, och med det urval av publikationer som har legat till grund för denna utvärdering,

präglas många doktorsavhandlingar av anmärkningsvärt traditionella frågeställningar. Här finns alltså ett uppenbart behov att uppmuntra yngre forskare till ett problemorienterat och tvärvetenskapligt förhållningssätt inom ramen för internationellt inriktade forskarskolor. De existerande initiativen på området – bland annat inrättandet av en nationell doktorandutbildning/nationella doktorandkurser (<http://lnu.se/amnen/litteraturvetenskap/nationella-hemsidan>) – är inte tillräckliga.

Forskningsfinansiärerna rekommenderas:

- att säkerställa att de utlysta programmen har en tydlig anknytning till forskarutbildningen.

Institutionerna rekommenderas:

- att bygga ut och fördjupa verksamheten inom den nationella doktorandutbildningen och bidra till en högre grad av internationellt samarbete på området.

REFERENSLISTA

- Aldberg, Henrik, Hur publicerar sig svensk litteraturvetenskap, PM Vetenskapsrådet, diarienummer: 353-2013-6960.
- American academy of arts & sciences, *The Heart of the Matter. The Humanities and Social Sciences for a vibrant, competitive, and secure nation* (2013): http://www.humanitiescommission.org/_pdf/hss_report.pdf.
- Andersson, Hanne-Lore, *Doxa och debatt: Litteraturvetenskap runt sekelskiftet 2000*, Makadam, Göteborg, 2008.
- Cullhed, Anna, "Litteraturvetenskapens identitet och internationalisering", *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 2011: 3-4
- Ekström, Anders & Sörlin, Sverker, *Alltings mått: humanistisk kunskap i framtidens samhälle*, Norstedt, Stockholm, 2012.
- Forslid, Torbjörn & Ohlsson, Anders, *Hamlet eller Hamilton? Litteraturvetenskapens problem och möjligheter*, Studentlitteratur, Lund, 2007.
- Horizons for Social Sciences and Humanities, September 23-24, 2013. Conference Report: <http://horizons.mruni.eu/conference-report/>.
- Johansson, Anders, *Avhandling i litteraturvetenskap: Adorno, Deleuze och litteraturens möjligheter*, Glänta produktion, Göteborg, 2003.
- Landgren, Bengt (red.), *Universitetsämne i brytningstider. Studier i svensk akademisk litteraturundervisning 1947-1995*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala, 2005.
- Litteraturforskningen i Sverige 1989-1996: En evaluering, Stockholm, HSFR, 1997.
- Lönnroth, Lars, *Litteraturforskningens dilemma*, Verdandi, Uppsala, 1961.
- Nationell kvalitetsutvärdering 2012-2013 av litteraturvetenskap och närliggande huvudområden. Universitetskanslerämbetet, Reg.nr. 411-00302-13.
- Nyström, Esbjörn, "Litteraturvetenskapen i Sverige. Analys av en begrepps-förvirring", *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 2010:1.
- Quality and Renewal. *An overall evaluation of research at Uppsala University 2010/2011*: http://www.teknat.uu.se/digitalAssets/159/159239_full-text01.pdf.
- Research Quality Assurance for the Future: RQ08 A Quality Review of Research at Lunds University 2007/2008*: http://www.lunduniversity.lu.se/upload/research_innovation/RQ08_helarapporten.pdf.
- The European science foundation, "Cultural Literacy in Europe today", *Science policy briefing* 48, 2013: http://www.cost.eu/media/newsroom/cultural_literacy.

Tidskrift för Litteraturvetenskap, 2012:4 (Temnummer kring TjL-dagarna den 12-13 oktober 2012).

Utvärdering av ämnena litteraturvetenskap och retorik vid svenska universitet och högskolor. Högskoleverket, Rapport 2006:13 R.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet har med hjälp av en internationell panel utvärderat svensk litteraturforskning. Utvärderingen omfattar både disciplinen litteraturvetenskap och litteraturforskning inom moderna språk och andra angränsande discipliner. Utvärderingen har inriktats på att bedöma forskningens resultat. Sakkunniga forskare har läst, betygssatt och kommenterat ett urval skrifter. Som ett led i en institutionell bedömning har intervjuer gjorts med litteratürännets företrädare. Utvärderingen ger svensk litteraturforskning ett högt betyg. Utvärderarna lyfter särskilt fram forskningens mångfald när det gäller publicering samt val av ämnen och metoder som en styrka men rekommenderar institutionerna att bli mer strategiska vad gäller forskarutbildning, internationalisering och publicering samt att forskningsfinansiärerna stödjer dessa ansatser i utformningen av olika bidragsformer.

Vetenskapsrådet

RIKSBANKENS
JUBILEUMSFOND

STIFTELSEN FÖR HUMANISTISK OCH SAMHÄLLSVETENSKAPLIG FORSKNING

Vetenskapsrådet | Västra Järnvägsgatan 3 | Box 1035 | 101 38 Stockholm | Tel 08-546 44 000 | vetenskapsradet@vr.se | www.vr.se

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond | Kungsträdgårdsgatan 18 | Box 5675 | 114 86 Stockholm | Tel 08-506 264 00 | rj@rj.se | www.rj.se

